

Marken

nyɛgãaŋ Yesu maama maŋ

Nelmuoyamma

Marke nyɛgãaŋ u sɛbɛ-i a vii *nieraamba baa-yo, u saa nyɛgɛŋ-yo hã *Yuifubaa. Sɛbɛ domma-na, u waan-ma wuɔ Yesu-i Diilon-Bieŋo. Ŋga wuɔ Yesu saa tuɔ taara nuɔmba gbãana suɔ u sɪnni-i a ce u taa u hinu u bɪ u fɛrɛ «*Molon-Bieŋo». U juɔ ku yaa aa sire, ku suɔ kaala dei wuɔ Diilon-Bieŋo.

*Nsãa-Batisiŋ tigiŋ nuɔmba-i dumaa hã Yesu-i, Marke duɔŋ u sɛbɛ-i baa ma yaa-i, aa suonu-mɛi baa Yesu batisemmaŋ-kũŋgu-i, ka cor baa *Sitãniŋ taa u taara u guɔl u gbeini-i dumaa *hĩekuraan-gu-na. Uŋ hilaa mafamma-na, u waŋ-ma kaala-mɛi wuɔ bĩŋkũŋgu sa yii baa Yesu-i: Duɔ bɪ umaŋ wuɔ u nyaanu-yuɔ kutieŋo sie gbãa yagar; duɔ cira jeiŋo maŋ sire, u bi sire; duɔ donya *jĩna maŋ u bi ta; duɔ pir ãmbabalma maŋ, ma bi halaŋ (sap. 1.1-8.30). Yesuŋ gbuɔya u *hãalãbiemba-i baa u kuliŋ-maama-i kusuɔŋ-nu, u nuŋgu hii-ma (sap. 8.31-10.52).

U piraan u sɛbɛ-i baa Yesu kuliŋ-maama yaa-i. U suurma-i *Yerusalemu-i-na, nuɔŋ baŋ jãarã-yuɔ fafamma dumaa, Yuifu ba yuntaambaŋ bigãaŋ-yo dumaa, baŋ gbuu-yo *daan-gu-na dumaa ko-yo, aa Diilon uŋ siire-yuɔ dumaa, u nuŋgu hii-ma hiere (sap. 11-16).

Nsãa uŋ tigiŋ Yesu jomma-i dumaa

(Matie 3.1-12; Like 3.1-18; Nsãa 1.19-28)

¹ Yesu *Kirsã *Neldɔdɔlma duɔŋ bande yaa nuɔ-i. U yaa Diilon-Bieŋo-i.

² Ma duwɔŋ ɲaa maŋ bi nyegãaŋ dumaa *Isayi*^{*} sebe-i-na wuɔ: «Diilonjo ciera:

«*Mi ka puɔr mi pɔpuɔrbilonjo ta ɲ yaaŋ-na ka cãa ɲ hũmelle-i.*†

³ *U ka kã ka tuɔ* hohuola baa nuɔmba-i *hĩekuraangu-na wuɔ:

«*Migãaŋ Itieŋo hũmieŋa-i.*

Cãaŋ-yaŋ na viinu-yei.»‡»

⁴ Pɔpuɔrbilonjo faŋo yaa juɔ jo Nsãa-i, a ji kã ka waa hĩekuraangu-na tuɔ piye baa nuɔmba-i wuɔ: «Naanaŋ na cilɔbabaŋo-i aa na jo na ji *batisen, ku yaa Diilonjo ka hur na ãmbabalma-i.»⁵ Yudetaamba-i hiere ka hel baa Yerusalemutaamba-i ba taa ba kã u wulaa ba kã ba waŋ ba cãlmuɔ-i baa-yo aa u tuɔ batisen-ba *Yurdẽ nuoraangu-na.

⁶ Nsãaŋ taa u dii jongoruo maŋ, baa sũɔ-yo baa nyɔgɔmekuɔsinni, aa tuɔ pẽyẽ u negelle-i baa cãanuŋ-kpãŋkpaangu. U taa u wuo dũngbermba, baa sɔllu.⁷ U taa u piye baa nuɔmba-i wuɔ: «Molo ka jo mi huɔngu-na. Kutieŋo fɔŋgũɔ jĩenya mei wuɔŋo-i, mei saa piera u natãangu-i.⁸ Muɔmi batisen-na baa hũmma yoŋ, ɲga fuɔ duɔ jo, u ka batisen-na baa *Diilonj-Yalle.»

Yesu batisemma-i

(*Matie 3.13–4.11; Like 3.21–22; 4.1–13*)

⁹ Nsãa uŋ waa *Yurdẽ-i-na tuɔ *batisen nuɔmba-i, Yesu wuɔ hel Nasareti-i-na, dii *Galile mara-i-na a kã u wulaa u ka batisen-yo.¹⁰ Uŋ baatisen aa u tuɔ hel hũmma-na, wuɔ u ne da dɔrɔ puurii aa *Diilonj-Yalle hel koŋhuruj temma jo ji diire-yuɔ.¹¹ Baa nu molo piye dɔrɔ-i-na wuɔ: «Mi

---

* 1:2 Isayi: Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonjo. † 1:2 Malaki (Malachie) 3.1 ‡ 1:3 Isayi (Ésaïe) 40.3

Bieŋo yaa nuɔŋo-i, ŋ maama sa suɔ aa dɔlnu-mie; nuɔnei fiɛŋ mi huɔŋa-i.»

¹² Diilonɔ-Yalle pãŋ ce Yesu ta kã *hĩekuraŋ-nu.

¹³ Uŋ kãa, *Sitãni wuɔ ka tuɔ tãal-o duɔ guɔl u gbeini-i. U cie yinni komuɔŋa hãi bĩmbaamba hɔlma-na. *Dɔrpɔpuɔrbiemba taa ba kãyã-yuɔ.

Yesu bĩɛ nuɔmba naa cu u huɔŋ-nu

(Matie 4.12-22; Like 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Huɔŋgu nanɔgu juɔ hi, baa bel Nsãa-i dii-yo kaso. Yesu wuɔ sire kã *Galile-i-na ka tuɔ waŋ *Neldɔdɔlma-i baa nuɔmba-i. ¹⁵ U taa u piiye wuɔ: «Ku hii, *Diilonɔ-bãanɔgu piyaa. Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na sie Neldɔdɔlma-i.»

¹⁶ Yiiŋgu nanɔgu-na, wuɔ ji bella Galile dalanɔa nungu-i tuɔ wuɔ u kã, a ka da gbosobaa-ba namba nanɔ juɔŋo; nelieŋo baa u hãanɔ. Ba bĩ mɔlŋo-i Simɔ aa bĩ hãanɔ-i ãndere. ¹⁷ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Juɔŋ i ta, mi ka ce-na nelbilieŋ-gbosobaa namaa.» ¹⁸ Baa bi pãŋ nanna ba jɔnaamba-i aa cu u huɔŋ-nu. ¹⁹ Ba'a ba kã yaanɔa-na, a da naacolŋo nanɔo-i ba bĩ-yo Sebede, u tiɛnaana baa u bepuɔmba hãi beŋo nanɔo-na ta ba migãanɔ ba jɔnaamba. Ba bĩ bepolŋo-i Sake, aa bĩ hãanɔo-i Nsãa. ²⁰ Yesu wuɔ bĩ-ba. Baa yanɔ tuonɔo-i beŋo-na baa maacembiemba waa, aa sire cu u huɔŋ-nu.

Yesu duɔnya jĩna nanɔo

(Like 4.31-37)

²¹ Ku huɔŋgu-na, Yesubaa-ba ji kã Kafarnamu. *Yi-tiɛnanɔgunɔ juɔ hi, Yesu wuɔ kã *Diilonelhãalãdũŋgu-na ka tuɔ waŋ Diilonɔ-nelma-i u pigãanɔ nuɔmba-i. ²² U taa u piiye baa bibesinni u yanɔ *ãnjĩnamma pigãataamba-i; a ce dumaanɔo-na, u nelma taa ma suurnu nuɔmba-i ma cor. ²³ Naacolŋo nanɔo waa ba hɔlma-na, *jĩna waa u yunɔgu-na. Wuɔ kaasiŋ wuɔ: ²⁴ «Nasaretitaanɔ Yesu, i cie-ni nie? Ŋ juɔ

da η ji kəsəŋ-ye wuə bige-i cie? Mi suə-ni; Diilonŋ-nolŋo yaa nuəŋo-i.»

²⁵ Yesu wuə nuola-yuə wuə: «Suuye η nuŋgu-i aa η cor hel naacolŋo-na.» ²⁶ Jīna wuə gbuu sagalla naacolŋo-i aa naa kaasīŋ da gbagaga aa suə hel-yuə. ²⁷ Kuə ce nuəmba-i hiere gberε, baa ta ba yuu ba-naa wuə: «Bige-i dumandε-i? Naacolŋ daayo hii dε! Ānfεlεŋo-i daayo-i. Halle baa jīnabaa-ba-i hiere ba nu u nuŋgu-i.» ²⁸ Kuŋ cie dumaarŋo-na, Yesu yer die pāŋ gbuo *Galile-i hiere.

Yesu siire jaamba bəi

(Matie 8.14-17; Like 4.38-41)

²⁹ Ku huəŋgu-na, Yesu wuə hel *Diilonelhāalādūŋgu-na, fuə baa Sake baa Nsāa, a kǎ Simə ba[§] dumelleŋ. ³⁰ Simə cura saa waa hīnni; u kūoma naa gbuu huol da pāmpāmpāŋ, u galla. Ba himma-i, baa tūnu Yesu-i wuə cieŋ daayo si dii hīnni. ³¹ Yesu wuə kǎ ka bel u narŋ-na u sire; terduəŋgu faŋgu-na, fafal muə pāŋ da-yuə. Wuə sire tuə ce ba nersīnni-i.

³² Bāaŋguŋ juə suur huəŋgu maŋ nuə-i, nuəmba kǎ baa jaamba-i baa jīna ba nuəmba-i hiere Yesu wulaa. ³³ Nuəmba-i hiere nelle-na baa hel kǎ ka yu dumelle yaarŋa-i. ³⁴ Yesu wuə sire jaamba bəi ba jarma-na, aa bi donya *jīnabaa bəi hiel-ba nuəmba-na. Jīnabaa-ba taa ba suə Yesu-i, a ce dumaarŋo-na u saa tuə yaŋ ba ta ba da ba piiye.

Yesu wuəra Galile-i-na u waŋ Diilon-nelma-i

(Like 4.42-44)

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuə naar sire cicānjāale-na kǎ hīeŋ-nu ka tuə cārǎ Diilonŋo-i. ³⁶ Simə-i baa u nabentaambarŋ juə sire naa-yo, baa hel ta ba taara-yuə.

---

§ 1:29 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyεgāŋ girekimma-na wuə: Ba kǎa Simə baa Āndere ba dumelleŋ.

³⁷ Barj kaa da-yo, baa cira: «Itie, nuɔmba-i hiere ba taara-niɛ.»

³⁸ Yesu gbɛ-ba wuɔ: «Yaarj i ta i halarj bande-i-na mi bi ka warj Diilonj-nelma-i nilɛiŋa marj dii kɔtɔnni-na; mi jommarj-yunŋu yaa kufarjgu-i.» ³⁹ Ba taa ku'i nuɔ-i a wuɔra gbuo *Galile *Diilonelhaalädünni-i hiere u tuɔ warj Diilonj-nelma-i aa tuɔ donya *jɪnabaa-ba-i nuɔmba-na.

Yesu siire wontorjo narjo

(Matie 8.1-4; Like 5.12-16)

⁴⁰ Yiiŋgu narjgu-na, *wontorjo narjo kãa ka düuna Yesu caarjgu-na aa cira: «Itie, da ŋ ta ŋ taara mi jarma tamie, ku sie yar-ni.» ⁴¹ U hujarre gbuu bel Yesu-i. Wuɔ haa u narjga-i yuɔ aa naa cira: «Mi taara ŋ jarma tamie.» ⁴² Naacoljo jarma pãŋ ta-yuɔ terduɔŋgu farjgu-na. ⁴³ Yesu wuɔ hã-yo hümelle-i aa naa warj-ma kuola-mei baa-yo wuɔ: ⁴⁴ «Baa tũnu nelieŋo baa-ma de! Yarj aa ŋ kã *Diilojigãntieŋo wulaa u ka ne-ni, aa ŋ pã niikonni marj dii pãmma ŋ hã-yo u migãarj ŋ yunj-maama-i ŋaa *Moisiŋ nyegãarj-ma dumaa*, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ ŋ jarma taa-niɛ.» ⁴⁵ Naacoljo taa ku yaa nuɔ-i, u saa ka gbãa fiinarj, wuɔ wuɔra warj-ma baa nuɔmba-i hiere. A ce dumaarjona, Yesu wuɔ kã ka tiena u deŋ dii hiɛŋ-nu u sa sie suur nilɛiŋa-na. Uŋ fie ce mafamma-i, nuɔmba ta ba hel ternina hiere ba kã u wulaa.

2

Yesu siire murgu narjo

(Matie 9.1-8; Like 5.17-26)

¹ Yesuŋ siire *wontorj daayo-i, ku saa da yinni wuɔ bir kã Kafarnamu-i-na. Nuɔmbarj juɔ nu-ma wuɔ u juɔ, ² baa kã ka suur yu uŋ waa düŋgu marj nuɔ-i ka hel baa

* ^{1:44} Niɛŋ Buolmarj-sɛbɛ-i-na (Lévitique) 14.2-32.

gõŋgũõŋgu-i hiere, halle gboluõŋ-munjĩnammu saa waa. Yesu wuõ doŋ tuõ waŋ Diiloŋ-nelma-i baa-ba. ³ Ba juõ'a ba ne da nuõmba naa tũyãa murgu naŋo-i ta ba jo baa-yo Yesu wulaa. ⁴ Baŋ juõ ji da nuõmba yuu dũŋgu-i dumaŋo-na, ba saa da munsuurmu. Baa nyugũŋ dũŋgu dõrõ-i-na, a ne Yesuŋ waa hõlma maŋ nuõ-i aa kaasĩŋ dũŋgu-i a dii jeiŋo-i baa u kuugallaŋgu-i hiere. ⁵ Yesu wuõ ne da ba haa ba naŋga-i yuõ cor. Wuõ gbẽ ba jeiŋo-i wuõ: «Mi jĩe, ŋ ãmbabalma hurii hiere.» ⁶ *Ånjĩnamma pigãataamba namba waa tĩena terieŋgu-na. Ba nuõ mafamma-i ce nie? Baa doŋ ta ba jõguõŋ wuõ: ⁷ «Bige-i cie naacolŋ daayo tuõ tuora Diiloŋo-i tuoraŋ daama temma-i? Da ma hel Diiloŋo-na, hai gbãa hur u nanolŋ ãmbabalma?» ⁸ Yesu wuõ pãŋ suõ ba huõya-maama-i, wuõ cira: «Bige-i cie na ta na jõguõŋ nel daama temma-i na hõmmu-na? ⁹ A hur u ãmbabalma-i, baa a ce u sire bie u kuugallaŋgu-i tuõ wuõ-i, ma hãi-i-na, namaa daa hama-i ce fẽu yan? ¹⁰ ŋga mi ka sire naacolŋ daayo-i ku yaa na ka suõ wuõ Diiloŋo hãa *Moloŋ-Bieŋo-i ku fõŋgũõ-i u tuõ hur nelbiliemba ãmbabalma-i.» Aa naa gbẽ murgu daayo-i wuõ: ¹¹ «Sire ŋ bie ŋ kuugallaŋgu-i ŋ kũŋ, muõmei waan-ma dumaa.» ¹² Naacolŋ wuõ bi pãŋ sire nuõmba yufelle-na a bie u kuugallaŋgu-i ta tuõ kũŋ. Kuõ ce nuõmba-i hiere gberɛ, baa ta ba gbelieŋ Diiloŋo-i aa ta ba piiye wuõ: «Iŋ huõŋ, i saa da nel daama temma dede.»

Yesu biẽ Levi

(Matie 9.9-13; Like 5.27-32)

¹³ Ku huõŋgu-na, Yesu wuõ ji bir kã *Galile dalanga-na. Nuõmba kũõl ba-naa kã u wulaa. Wuõ tuõ waŋ Diiloŋ-nelma-i u pigãan-ba. ¹⁴ Wuõ u cor a da Alfe bieŋo maŋ *nampohũutieŋo-i, u tĩenaana u maacemmaŋ-dũŋgu-na. Ba taa ba bi-yo Levi. Yesu wuõ cira: «Levi, sire i ta!» Levi wuõ bi sire cu u huõŋ-nu.

¹⁵ Nuomba bōi taa ba nyaanu Yesu-i. Yiingu nanḡu-na, wuō ji kā Levi wulaa ba ka ta ba wuo niwuoni baa u *hāalābiemba-i. Nampohūutaamba waa bōi a naara āmbabalmanciraamba namba. ¹⁶ *Ānjīnamma pigāataamba maḡ waa *Farisīebaa-ba-i, ba daa mafamma-i ce niē? Baa ta ba piye baa u *hāalābiemba-i wuō: «Bige-i cie na hāalātiēḡo tuō wuo niwuoni-i baa nelbabalaḡ daaba temma-i?» ¹⁷ Yesu wuō nu baḡ piyeḡ; wuō waḡ baa-ba wuō: «Da ḡ waa hīnni, ḡ ka ce bige-i perruntieḡ terieḡ-nu? Mi saa jo nelfafaḡ maa-na, ḡga mi juō nelbabalaḡ maa-na.»

*Kuucolaḡgu saa saaya ku guōl baa kuufeliēḡu-i
(Matie 9.14-17; Like 5.33-39)*

¹⁸ Yiingu nanḡu-na, *Nsāa-Batīsi *hāalābiemba-i baa *Farisīebaa-ba naa dii sūḡu. Baa jo ji yuu Yesu-i wuō: «Bige-i cie Nsāa hāalābiemba-i baa Farisīebaa-ba ta ba dii sūḡu aa naḡ hāalābiemba sa dii?»

¹⁹ Yesu wuō cira: «Naaa daa dōrbieḡo jēnaamba gbāa dii sūḡu a ne da dōrbieḡo dii ba hōlma-na wei? Na suyaa wuō ma sie gbāa ce! ²⁰ ḡga yiingu dii baa yiingu, ba ka bel dōrbieḡo-i ta baa-yo. Kufaḡgu yiingu'i nuō-i baḡ ka dii sūḡu-i.» ²¹ Aa naa cira: «Ba sa taalnu kompafelēḡa a nar joḡgorcōlōḡo. Da ḡ ce-ma, kompafelēḡa ka taalnu joḡgorcōlōḡo-i naara. ²² Aa ba sa bi dii duvēnfelēḡo-i cirkpōcōlōḡ-na. Umaḡ duō ce-ma, cirkpūō ka muonu aa duvēḡo tiraa kūnna. Duvēnfelēḡo gbē baa cirkpōfelaamba.»

*Yitīēnaḡgu maama-i
(Matie 12.1-8; Like 6.1-5)*

²³ *Yitīēnaḡgu nanḡu-na, Yesubaa-ba taa ba karnu sonni nanni-i ba cor. U *hāalābiemba ta ba kar bile-i ba wuo ba kā. ²⁴ *Farisīebaa-ba ta ba piye baa Yesu-i wuō:

«Bige-i cie η hāalābiemba ta ba ce kumaŋ saa saaya cemma yitienanġu-na?»

²⁵ Yesu wuō gbē-ba wuō: «Nyulmu naŋ bilaa *Davidi-i baa u nuōmba-i wuō ce kumaŋ, ma sī na kalaanġ-ku Diilonġ-nelma-na ke?» ²⁶ U suurii Diilonġ-dūŋġu-na Abiyataaŋ waa *Diilojigāntaamba yuntieŋo-i huōŋġu maŋ nuō-i, a bie Diilonġ-buruo-i wuo-yo. A ne da a saa baa mie Diilonġ-hūmelle-i, bamaŋ si dii *Diilojigāntaamba, ba saa saaya ba wuo buruo faŋo-i. Ŋga Davidi suurii bie-yo wuo, aa bi hā u nuōmba wuo.»

²⁷ Uŋ waanġ mafamma-i, wuō cira: «Ku saa ce ŋaa Diilonġ hielaa nelbilonġo-i a hā yitienanġu de! Ŋga u hielaa yitienanġu yaa hā nelbilonġo. ²⁸ A ce dumaanġo-na, *Molonġ-Bieŋo yaa yitienanġu tieŋo-i.»

3

Yesu siire nagāduōla naŋo

(Matie 12.9-14; Like 6.6-11)

¹ Ku huōŋġu-na, Yesu wuō ji bir kā *Diilonelhāalādūŋġu-na. Naacolġo naŋo waa ba hōlma-na u naŋga naa minanġ. ² *Farišiebaa-ba tīena ta ba ne Yesu-i wuō duō sire naacolġ daayo-i *yitienanġu-na ba ka da āntāalāmma haa-yuō. ³ Yesu wuō gbē naacolġo-i wuō: «Sire η ji yiera nuōmba yaanġa-na.» Naacolġ wuō sire kā ka yiera. ⁴ Yesu wuō yuu-ba wuō: «A saa baa mie Diilonġ-hūmelle-i, bige-i faa cemma yitienanġu-na? Ānfafamma'i faa cemma waa āmbabalma? Da η da molo yii duō ku, ku saaya η kor kutieŋo-i waa ku saaya η yaŋ u ku?» Ba saa seŋ sūnūŋġu yuō. ⁵ Ba hōdor die du Yesu huōŋġa-i, wuō wuōra ne ba yammu-i aa naa gbē naacolġo-i wuō: «Fara η naŋga-i.» Naacolġ wuō bi fara u naŋga-i, kaa bir

* ^{2:25} Niēŋ Samiel sebedieŋlāŋo-na (1 Samuel) 21.2-7.

ka temma-i. ⁶ Farisīebaa-ba pāņ hel ka ta ba da ba-naa baa *Erodi baamba-i Yesu kommaņ-kūņgu-na.

Nuomba kūlāa ba-naa jo Yesu wulaa

⁷ Ku huonģu-na, Yesu wuō ji ta baa u *hāalābiemba-i a kā Galile dalanga-na. Nuomba kūl ba-naa cu ba huonģ-nu. Banamba taa ba hel *Galile, banamba *Yude, ⁸ banamba *Yerusalemu, banamba Idume, banamba karnu *Yurdē-i jo, banamba hel nilēiņa maņ Tiir baa Sidō-i a kōtōnni-na. Baa nuō Yesu maama-i ku'i cie ba kūl ba-naa ta ba jo u wulaa dumaņo-na. ⁹ Baņ juō ji yu-yuō dumaņo-na, wuō waņ baa u hāalābiemba-i wuō ba ne beņo naņo hā-yo, jaamba baa ji tisīņ-yo nanna. ¹⁰ U taa u sire-bei bōmbōņ a ce ba ta ba nii-yuō hiere da ba yieya-yuō. ¹¹ *Jīnabaa-baņ waa bamaņ nuō-i, da ba da Yesu-i ba kā ka dūuna u yaanga-na aa piie da gbagaga wuō: «Diiloņ-Bieņo yaa nuōņo-i kelkel!» ¹² Da ba waņ mafamma-i, Yesu sīel u yufieņa-i a waņ baa-ba wuō ba baa waņ u sīnni-i baa molo.

*Yesu fiēlaa pōpuorbiemba
(Matie 10.1-4; Like 6.12-16)*

¹³ Ku huonģu-na, Yesu wuō kā ka nyugūņ tānuņģu naņģu-na aa naa bī u yufellenģ-nuomba kā u wulaa. ¹⁴ Baņ kāa, wuō hiel nuomba cīncieluo ba hāi bei a ce-ba u *pōpuorbiemba. U hielaa-ba ba da ba waa u caaņ-nu u tuō puor-ba baa *Neldōdōlma-i ¹⁵ aa duō hā-ba himma ba ta ba donya *jīnabaa-ba-i nuomba-na.

¹⁶ Uņ hielaa nuomba cīncieluo ba hāi maņ, ba yireiņa yaa daaya: Simō, Yesu taa u bī Simō faņo-i Pier, ¹⁷ baa Sebede bēmba-i ba hāi-i-na Sake-i a naara Nsāa-i, Yesu taa u bī-ba wuō «Buwanerjesi», ku yuņģu yaa diiloņ-naarmaņ-bēmba, ¹⁸ baa Āndere, baa Filipu, baa Batelemi, baa Matie, baa Toma, baa Alfe bieņo-i Sake, baa Tade, baa Simō maņ

taa u kuye u nelle maama-i ¹⁹ a naara *Yuda-Isikaro maŋ juo hel Yesu huonŋu-na.

Yesu hilaa baa u himma-i hie?
(Matie 12.22-32; Like 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ku huonŋu-na, Yesu wuo ta künŋ baa u *hāalā-biembra-i. Baŋ kaa hi, nuomba tiraa kā ka yu-bei a ce halle ba sa da ba ferε wuo niwuoni-i. ²¹ U nyu-i baa u hāmbaŋ nuo mafamma-i, baa ta ba piye wuo u yunŋu si dii; aa sire wuo ba ka bel-o künŋ baa-yo.

²² A ne da *ānjīnamma pigāataamba namba naa hel *Yerusalemu-i-na jo. Bafaŋ baa ta ba piye wuo: «*Jīna ba yuntieŋo-i *Belsebul* yaa dii u yunŋu-na. U yaa hāa-yo himma-i u tuo gbā u donya jīnabaa-ba-i nuomba-na.»

²³ Baŋ piyeŋ dumaanŋo-na, Yesu wuo bī ba jo ji tuo piye baa-ba wuo†: «Namaa daa *Sitāni sie tuo donya fuo ferεŋ-baamba-i wei? ²⁴ Nelle maŋ di nuomba bigāaŋ ba-naa, yiŋgu dii baa yiŋgu, nelle fande ka muonu. ²⁵ Aa da na bi da dumelle maŋ di nuomba sa dōl ba-naa, yiŋgu dii baa yiŋgu dumelle fande ka muonu. ²⁶ Sitāni duo bir tuo gāŋ baa fuo ferεŋ-baamba-i, da ba gāŋ bōrō hiere, u fōŋgūo ce nie aa cō u wulaa? ²⁷ Hai moloŋo-i gbāa suur u nabieŋ dūŋgu-na a biera u bīmbīnni-i hel baa-ni aa u nabieŋo yaŋ-yo dumaa? Ŋga kutieŋ duo bel u nabieŋo-i vaa-yo igēna, u gbāa suur biera u bīmbīnni-i hiere ta baa-ni.»

²⁸ Yesuŋ waanŋ mafamma-i, wuo gbē-ba wuo: «Yaanŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Nelbiliembaŋ cie āmbabalma maŋ cor hiere, halle baa baŋ waŋ āndaparni maŋ ba hā Diiloŋo-i, Diiloŋo gbāa ce jande bei aa yaŋ ma tī. ²⁹ Ŋga

---

* 3:22 *Sitāni yerre nande yaa *Belsebul. † 3:23 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyεgāaŋ girekimma-na wuo:... ba jo ji tuo naŋ gbāneŋ daani-i baa-ba wuo...

umaŋ duo tuora *Diilonj-Yalle-i, kutierjo cālāa boi cor; jande sie gbāa ce-yuo.»

³⁰ Baŋ taa ba piye wuo jīna dii Yesu yunju-na, ku'i cie u tuo waŋ mafamma-i baa-ba.

*Yesu nyu-i baa u hāmba kāa u wulaa
(Matie 12.46-50; Like 8.19-21)*

³¹ Ku huonju-na, Yesu nyu-i baa u hāmba jo u wulaa dii uŋ waa kusuonj-nu a ji yiera fuoreŋ aa puor wuo ba bī-yo hā-ba. ³² Nuomba waa boi tīena cīilā Yesu-i. Ba jo ji gbē-yo wuo: «Itie, ŋ nyu-i baa ŋ hāmba-i [a naara ŋ tūōbaa-ba] dii yiera fuore-na ta ba cie-ni.»

³³ Yesu wuo cira: «Na suo mi nyu-i baa mi hāmba-i wei?»

³⁴ Aa wuora ne nuomba yammu-i aa cira: «Mi nyu-i baa mi hāmba yaa mi yaanŋa-na daaba-i. ³⁵ Na saa da, bamaŋ ciera Diilonjo huonŋa-i, ba yaa mi hāmba-i, ba yaa mi tūōbaa-ba-i, ba yaa mi nyubaa-ba-i.»

4

*Nuombaŋ bel Diilonj-nelma-i dumaa
(Matie 13.1-23; Like 8.4-15)*

¹ Ku huonju-na, Yesu wuo ji bir kā Galile dalanŋa-na ka tuo waŋ Diilonj-nelma-i. Nuomba kūol ba-naa kā u wulaa. Wuo bel nyugūŋ tīena beŋo naŋo-na dii hūmma-na aa nuomba waa yiera nunju-na. ² U piye nelma boi baa-ba gbāneiniŋ. Uŋ'a u donj, u gbīe nuomba-i wuo: «Karaan na tūnni-i dei na nu: ³ Naacoljo naŋo kāa ka naŋ fūma u suonju-na. ⁴ Fūma naŋo kā ka diire hūmellenj-huonj-na. Huriimba jo ji wuo-yo. ⁵ Unaŋo kā ka diire tāmpēllenj-terierj-nu. Hīema si dii boi terierj-na, a ce u pa yaŋ unaŋo-i. ⁶ Uŋ paa dumaaŋo-na, u kaasīnni saa gbāa suur kā yaanŋ-na. Bāanŋuŋ juo ta ku jo huonju-na, u kuol hiere

kpɛmmu! ⁷ Unajo kā ka diire hīeŋ-nu. Hīeŋgu tu suuye-yuɔ a ce u saa gbāa dii belle. ⁸ Umanj diiriye suon-huonjana, munterfaffammu-na, u sire gbuu kpatalla: unajo bieŋ komuonja baa cīncielbaa, unajo bieŋ komuonja sa-a-siei, unajo bieŋ komuonja da-a-ndii.» ⁹ Uŋ waan mafamma-i, u cira: «Umanj duɔ u ka nu, u nu!»

¹⁰ Bamanj taa ba nyaanu-yuɔ koko baa u *hāalābieŋ cīncieluo ba hāi baamba-i, banj juɔ waa ba kula-i baa-yo, baa ta ba piye wuɔ ba saa suɔ u gbāneini yaanga-i baa ni huonju-i. ¹¹ Yesu wuɔ cira: «Diilonjo cie baa namaano-i. U *nellentesinni maama manj fuyaa, u pigāan namaano-i baa-ma, ŋga ma piye baa banamba-i gbāneiniŋ,

¹² *a ce da ba ne-ma, ba sie da ma terienju-i, da ba nu-ma, ba sie suɔ ma yunju-i.*

Kuɔ maa naa kaala ba wulaa, baa naa cu Diilonjo huon-nu aa banj cālāa-yo baa manjan hiere, uu naa hiel-ma u huonjana.»*

¹³ Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Nan'a na saa suɔ gbānalāan daaku yunju-i, na ka ce nie gbāa suɔ ninanni yunni-i? ¹⁴ Fūma yaa Diilon-nelma-i. ¹⁵ Banan hōmmu dii ŋaa hūmellen-huonja, da ba nu Diilon-nelma-i ma sa cɔ; ba yanj *Sitāni jo ji hiel-ma aa yanj-ba. ¹⁶ Banan hōmmu dii ŋaa tāmpellen-terienju, da ba nu Diilon-nelma-i, ma pān dɔlnu-bei ba hūu-ma. ¹⁷ ŋga ma sie gbāa nanj kaasinni. Weiŋ da ma da kutaamba-i, sisɔ da ba ji ta ba huol ba yammu-i ma maama-na, ba har jina. ¹⁸ Banan hōmmu dii ŋaa hīeŋ-terienju; ¹⁹ da ba nu Diilon-nelma-i, ba yanj ānjoguoma-i baa gbeiŋ-maama-i a naara ba kusun-maama jo ji suuye-mei a ce dumaano-na ma sie gbāa dii belle. ²⁰ A ne da banan hōmmu dii ŋaa munterfaffammu; da ba nu Diilon-nelma-i, ba jārā-mei hūu-ma nammu hāi a wuɔ ma hūmelle-i diŋ saaya di wuɔ duma. Kufanju

* 4:12 Isayi (Ésaie) 6.9-10

taamba yaa dii ḡaa fūma maḡ diyaa bier komuḡa baa cīncielbaa-ba-i, komuḡa sa-a-siēi-i a naara komuḡa da-a-ndii-i.»

Fitīḡ-gbānalāḡgu

(Like 8.16-18)

²¹ Yesu wuḡ tiraa yuu-ba wuḡ: «Namaḡo-na, hai moloḡo-i duḡ celieḡ fitīnuḡ-i u ce bīḡkūḡgu cure-yuḡ? Sisḡ u dii-yo muḡgallammuḡ-tuoleḡ? Ma sī da na celieḡ-yo, na haa-yo dḡḡo ke? ²² Na saa da, ku weima si dii mamaḡ siē ji hel, aa ku nelma si dii mamaḡ siē ji nu. ²³ Umaḡ duḡ u ka nu, u nu!»

²⁴ Yesuḡ waḡ mafamma-i, wuḡ cira: «Naḡ nuḡ nelma maḡ, taa na ne-ma torro. Niḡ fiḡ baa kekerieḡgu maḡ ḡ hā banamba-i, ba ka fi baa ku yaa a bi hā nuḡo-i aa naara kunaḡgu kuḡ. ²⁵ Kuḡ yeḡ baa umaḡ, ba ka hā-yo naara, aa umaḡ kuu sī baa-yo, celle kūḡgu maḡ dii baa-yo, ba ka hūu-ku aa yaḡ-yo.»

Diiloḡ-nellentesīnni dii niē?

(Matie 13.31-32; Like 13.18-19)

²⁶ Yesu wuḡ tiraa cira: «*Diiloḡ-nellentesīnni dii ḡaa nelieḡo baa u dīmma. U duu-ma, ²⁷ aa kā ka tuḡ ce u deḡ-maama. Dīmmaḡ paḡ dumaa baa maḡ vāa dumaa, u sa suḡ kunaḡgu kuḡ. ²⁸ Hīema yaa cieḡ dīmma pa ma fere, aa ce ma vāa a ji dii bierḡa. ²⁹ Da ma ji vāa hi karma-i, u jo ji kar-ma.»

³⁰ Aa tiraa cira: «I ka naḡ gbānalāḡ haku-i a pigāḡ Diiloḡ-nellentesīnniḡ yeḡ dumaa? I gbāa saa-ni baa bige-i? ³¹ I gbāa saa-ni baa mutardi-belle, di yaa yuraanu yaḡ. ³² ḡga da ḡ duu-de, di sire pa a hiel negemmu a maar niifielu-i hiere, huriimba gbāa jo ji se kamma muḡ.»

³³ Yesu naaḡ gbāneḡ daani temma bḡi a pigāḡ nuḡmba-i Diiloḡ-nelma-i a saa baa ba nelnullē-i. ³⁴ Yesu saa tuḡ waḡ Diiloḡ-nelma-i aa u saa dii gbānalāḡgu

hólma-na. Duó puur duó piye, gbānalāngu, a puur duó piye, gbānalāngu. Ŋga da ba ji waa ba kula-i baa u *hāalābiemba-i u suó firnu-nie hiere baa-ba.

Yesu yieraaya fafalmu

(Matie 8.23-27; Like 8.22-25)

³⁵ Bāanguj juó hir huongu maŋ nuó-i, Yesu wuó tīe dii beŋo-na aa gbē u *hāalābiemba-i wuó: «Yaŋ i karnu i kā bombor damaalei!» ³⁶ U hāalābieŋ baa yaŋ nuomba-i terieŋgu faŋgu-na aa naa suur baa Yesu-i uŋ waa beŋo maŋ nuó-i a ta ba karnu ba kā. Benni nanni bi waa terieŋgu-na, nuomba naŋ baa biē nifanni-i a cu ba huongu. ³⁷ Ba'a ba ne da fafalmu naŋ temma siire ta mu pe hūmma-i mu dii beŋo-na. Hoi huongu-i baa huongu-i beŋ wuó tuó yii duó yu. ³⁸ Yesu waa galla beŋo huong-yaŋga-na a kuo u yungu-i yukuodaŋ-nu tuó duófuŋ. U hāalābiemba pīŋ-yo aa cira: «Hāalātie, i tie yii diē ku, aa naŋ waa galla ta ŋ duófuŋ ŋaa weima si dii.»

³⁹ Yesu wuó yiiye sire nuola fafalmu-i aa waŋ baa hūmma-i wuó ma ciire. Terduongu faŋgu-na, nie kā ka ciire. ⁴⁰ Wuó gbē u hāalābiemba-i wuó: «Bige-i kordakūŋgu fuó? Ku ce ŋaa na saa haa na naŋga-i Diiloŋo-na wei?» ⁴¹ Ba kūó maa pāŋ ta ma nyēŋ, baa ta ba yuu banna wuó: «Neliēŋ hayo-i temma-i dumandē-i? Fuó dii nie aa duó nuola fafalmu-i baa hūmma-i ni kā ka ciire ni temma-i?»

5

Yesu duonya jīnabaa naacolŋo naŋo-na

(Matie 8.28-34; Like 8.26-39)

¹ Yesubaa-baŋ taa ba karnu dalaŋga-i ba kā bomborre maŋ nuó-i, ba bī nelle fande-i Geresá. ² Baŋ kaa hi huól, Yesu wuó u ne da naacolŋo naŋo hilaa cīncuōŋa-na tuó jārā-yuó. Naacolŋo faŋo-i *jīna waa u yungu-na. ³ U taa u

cɔ cīncuɔŋa yaa nuɔ-i. Ku bibie saa waa umaŋ gbãa bella-yuɔ u tīena terduɔŋgu-na. Da ba fie vaa-yo baa jɔlgɔbaa u kar-ba. ⁴ Nuɔmba cie u maama yar-ba. U waa da ba ce ba bel-o dii kɔllu u gbeini-na aa vaa u nammu-i baa jɔlgɔbaa wuɔ u baa kã terieŋgu. Da ba vaa-yo, u kar jɔlgɔbaa-ba-i aa kara kɔllu-i hiel-du u gbeini-na aa sire ta. ⁵ U waa da ŋ saa da-yo cīncuɔŋa-na, ŋ ka da-yo tãnni-na. Bãŋgu-i baa isuɔŋgu-i uu dii tuɔ wuɔra u bīŋ yaa-i u kaasīŋ aa tuɔ ce tãmpīeŋa-i u posol u fere.

⁶ Uŋ juɔ fara da Yesu-i, wuɔ gbar jo ji dūuna u yaŋga-na ⁷ aa naa piiye da gbagaga wuɔ: «Yesu, Dɔrwuɔŋo Bieŋ nuɔ, mi cie-ni nie? Jande, baa ce hɔdorre baa-mi; ne Diiloŋo-i aa ŋ yaŋ-mi.» ⁸ Yesu wuɔ nuolaaya jīna-i wuɔ u cor hel-yuɔ ku'i cie wuɔ tuɔ piiye dumaŋo-na. ⁹ Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ba bī-ni nie?»

Wuɔ cira: «I ciinu, ba bī-mi Sãlle.» ¹⁰ Aa gbuu tuɔ cãrã Yesu-i wuɔ u ce jande aa u baa donya-bei hiel-ba nelle-na.

¹¹ A ne da persãlle nande waa ta di wuɔra tãnuŋgu-na. ¹² Jīnabaa baa gbẽ Yesu-i wuɔ: «Jande, ŋ sa yaŋ i hel ka suur perŋ daaba-na wei?» ¹³ Yesu wuɔ hã-ba hūmelle-i. Baa hel naacolŋo-na ka suur permba-na. Perŋ daaba naa yu permba neifelle-i. Baa pãŋ ta ba gbar ba hiire ba kã ba suur dalaŋga-na ba kunu.

¹⁴ Nuɔmba waa ta ba ceŋ-ba. Baŋ juɔ da ba gbaraa ka kunu hiere dumaŋo-na, baa pisãllã baa gbaruŋgu; banamba kã nellerŋ-huɔŋga-na, banamba kã sonni-na ka tūnu nuɔmba-i. Nuɔmba hel da ba ji ne. ¹⁵ Baŋ juɔ ji hi da naacolŋ daayo diyaa bīmbīnni tīena da welewele Yesu caŋgu-na, korma pãŋ ta ma da-ba. ¹⁶ Bamaŋ waa da maŋ cie dumaa hiere, baa suur ma yaŋga-na waŋ-ma. ¹⁷ Nuɔŋ baa cãrã Yesu-i wuɔ u ce jande aa u ta u halaŋ ba terieŋgu-na. ¹⁸ Yesu wuɔ kã ka tuɔ nyugūŋ beŋo-na duɔ bir. Uŋ duɔnya jīnabaa-ba-i naacolŋo maŋ nuɔ-i, wuɔ cãrã-yuɔ

wuɔ u waŋ u kã baa-yo. ¹⁹ Yesu wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Yaŋ aa ŋ kũŋ ŋ ka tũnu ŋ baamba-i Itieŋ uŋ cie hujarre niɛ aa ce baa-ni dumaa.» ²⁰ Naacolŋ wuɔ ta ka tuɔ wuɔra Dekapol-na u waŋ Yesuŋ cie kumaŋ yuɔ hiere. Umaŋ duɔ nu nel daama-i, ma ce-yo gbɛɛ.

Yesu yieraaya cieŋo naŋ tãmma aa sire bikuloŋo naŋo (Matie 9.18-26; Like 8.40-56)

²¹ Yesubaa-baŋ birii karnu dalanga-i kã bomborre nande-na, nuɔmba kũɔl ba-naa kã u wulaa dii hũmma nuŋgu-na. ²² *Diilonelhãalãdũngu yuntieŋo naŋo-i ba taa ba bĩ-yo Yarusi; wuɔ kã ka dũuna Yesu caaŋgu-na ²³ aa naa cira: «Itie, mi biloŋo ka ku mi wulaa, jande kã ŋ ka haa ŋ nammu-i yuɔ ŋ kor-o ŋ hã-mi.» ²⁴ Yesu wuɔ kã ba ta. Nuɔŋ baa sire hiere ta ba kã baa-ba. Ba nogol Yesu-i terni-na hiere dumaa.

²⁵ Cieŋo naŋo waa ba hɔlma-na, u tãmma taa ma kũnna ku bieŋ cĩncieluo baa a hãi waa belle fande-na. ²⁶ U cie perrumbaa-ba-i ji gbɛ. U gbeiŋa ji tĩ hiere aa ku migãaŋ ta ku hor-yuɔ ku kã. Perru boi mulãaŋ-yo. ²⁷ Uŋ juɔ nu Yesu maama-i, wuɔ suur nuɔmba hɔlma-na a cor u huoŋ-yaŋga ka yieya u joŋgoruo-i. ²⁸ U taa u piiye u huoŋ-na wuɔ: «Da mi gbãŋ hi u joŋgoruo-i yieya-yuɔ yoŋ, mi kuraa.» ²⁹ U tãŋ maa pãŋ yiera. Terduoŋgu faŋgu-na, wuɔ pãŋ suɔ wuɔ fafalmu daa-yuɔ. ³⁰ Hɔduoŋgu faŋgu-na, Yesu wuɔ suɔ wuɔ fõŋgũɔ naŋo hilaa fuɔ-i-na. Wuɔ miel yuu nuɔmba-i wuɔ: «Hai moloŋo-i yieyaaya-miɛ?» ³¹ U *hãalãbieŋ baa cira: «Itie, nuɔmba yuu ta ba nogol-ni terni-na hiere ŋ bir ta ŋ yuu wuɔ: «Hai moloŋo-i yieyaaya-miɛ?»» ³² Yesu wuɔ yaŋ-ba aa tuɔ wuɔra u nira nuɔmba-na umaŋ yieyaaya-yuɔ. ³³ Cieŋ daa uŋ suyaa wuɔ fafalmu daa-yuɔ, kuɔ ce-yo kũɔnyelle. Wuɔ piɛ dũuna Yesu caaŋgu-na aa naa waŋ ma yaaŋga-i hiere baa-yo; u saa fuo ma diei. ³⁴ Yesu wuɔ cira:

«Mi bilo, niŋ haa ŋ naŋga-i miε, ŋ kuraa. Kã ŋ kã fiεi; ŋ cεraa ŋ ji nunu jaŋ daama-i.»

³⁵ Yesuŋ taa u waŋ mafamma-i huonŋu maŋ nuo-i, nuonŋ baa hel Diilonelhãalãdũngu yuntienŋo cĩngu-na ji ta ba piiye baa-yo wuo: «Baa yaŋ hãalãtienŋo muliεŋ u fεrε, ŋ bilonŋo jarma yaraa-yo.» ³⁶ Yesu wuo nu-ma. Wuo waŋ baa Yarusi-i wuo: «Baa tie holle. Haa ŋ naŋga-i miε yoŋ.» ³⁷ Aa naa bir nuomba-i hiere aa yaŋ Pier, baa Sake a naara Sake hãaŋo-i Nsãa ba yaa cu u huonŋ-nu yoŋ.

³⁸ Baŋ kaa hi cĩngu-i, baa da nuomba haa ba nammu-i ba yunniŋ ta ba kaal hiere. ³⁹ Yesu wuo suur aa naa gbẽ-ba wuo: «Bige-i maacemma-i na wulaa dumaanŋo-i? Bilonŋo saa ku, u duofũŋ.» ⁴⁰ Baa bir yaŋ aa ta ba cõmuonŋ-yo. Wuo ce ba hel hiere aa naa ce fuo baa bilonŋo bĩncuomba-i a naara u hãalãbiemba'i suur bilonŋonŋ waa dũngu maŋ nuo-i.

⁴¹ Baŋ suurii, wuo bel bilonŋo naŋ-na aa naa cira: «Talita kumi.» Ku yunŋu yaa wuo: Bilo, sire, muomei waŋ-ma dumaa! ⁴² Terduonŋu fanŋu-na, bilonŋ wuo pãŋ sire tuo wuo. Ku ce-ba gberε. Bilonŋ daa u waa baa bienŋ cĩncieluo a hãi. ⁴³ Yesu wuo waŋ-ma kuola-mei baa-ba wuo ba baa waŋ nel daama-i baa molonŋo. Aa naa cira ba hã bilonŋo-i bĩŋkũngu u wuo.

6

*Nasarɛtitaamba cĩinaana Yesu-i
(Matie 13.53-58; Like 4.16-30)*

¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuo sire terienŋ daaku-na baa u *hãalãbiemba-i a kã ba nelle-na*. ² *Yitĩenangunŋ juo hi, wuo kã *Diilonelhãalãdũngu-na ka tuo waŋ Diilonnelma-i. U nelma taa ma ce nuomba-i gberε, a ne da ba saa waa dɛi baa yuliingui. Baa ta ba piiye wuo: «Fuo hilaa

* 6:1 Ba nelle yaa Nasarɛti. Niεŋ Like 4.16.

baa nel daama-i hie? Fuo kaa da nelnul daade-i hie baa hiŋ daama-i? ³ Ma sī Maari bieŋo maŋ fānaŋo-i, u yaa ke? Fuo hāaŋo naŋo yaa Sake-i, baa Yose-i, baa *Yuda-i a naara Simo-i. Halle u tūbaa-ba dii baa-ye tīenamman-na.» Kuŋ cie dumaŋo-na ba saa gbāa hūu Yesu nelma-i. ⁴ Yesu wuo gbē-ba wuo: «Ba kāŋ *Diilopɔpuorbiloŋo-i terni-na hiere; ŋga u neller-ŋbaamba-i baa u dūŋ-ŋbaamba sa kāŋ-yo.» ⁵ Kuŋ cie dumaŋo-na, Yesu saa gbāa ce gberε-weima terieŋgu-na. Uŋ cie kumaŋ, ku yaa ŋaa a haa u nammu-i jaamba namba-na a sire-bei ba jarma-na. ⁶ U neller-ŋbaambaŋ'a ba saa hūu u nelma-i kuɔ ce-yo gberε.

Yesu puɔraa u hāalābiemba-i

(Matie 10.5-15; Like 9.1-6)

Ku huonŋu-na, Yesu wuo ji ta baa u *hāalābiemba-i tuɔ wuɔra nileiŋa maŋ Nasareti kotonni-na u waŋ Diiloŋ-nelma-i baa nuomba-i. ⁷ Yiinŋu naŋgu-na, wuo ji bī u hāalābieŋ cīncieluo ba hāi baamba-i a puɔr-ba ba hā-ba-hāi aa hā-ba himma ba ta ba gbā ba donya *jīnabaa-ba-i, ⁸ aa naa gboya-bei wuo ba tamma-na, molo baa bie biŋkūŋgu: Molo baa bie niwuoni, molo baa bie buɔra, molo baa bie gbeiŋa; kere ba bie gborni yoŋ. ⁹ Wuo ba dii naatenni aa molo baa bie joŋgorbaa-ba hāi. ¹⁰ U taa u bi piye wuo: «Da na har dumelle maŋ nuɔ-i, na tīena dumelle fande-na fuo na tamma. ¹¹ Da ba ka cira ba sa taara ba da na yufelle terieŋgu maŋ nuɔ-i, na pir na nallu-i na ta, ku yaa ba ka suɔ wuo ba maacemma saa fa.»

¹² Hāalābiemba taa ku yaa nuɔ-i ka ta ba waŋ Diiloŋ-nelma-i baa nuomba-i wuo ba nanna ba cilɔbabaŋo-i. ¹³ Ba bi hii donya jīnabaa boi nuomba-na aa hure namma jaamba boi-na sire-bei ba jarma-na.

Nsāa-Batisiŋ kuu kuliinŋu maŋ

(Matie 14.1-12; Like 9.7-9)

¹⁴⁻¹⁵ Huɔŋgu faŋgu-na, Yesu yer die wuɔra gbuo terni-i hiere. Banaŋ ba'a *Nsãa-Batise'i siire hel kuomba hɔlmana jo, ku'i cie u hi hiŋ daama temma-i. Banaŋ ba'a *Eli yaa siire jo. Banaŋ ba'a yiinataaŋ *Diilopɔpuɔrbiloŋo naŋo-i juɔ. *Erɔdi wuɔ nu-ma. U yaa waa *Galile yuŋgu-na.

¹⁶ Wuɔ cira: «Nsãa yaa-i! Ɔ sie suɔ wuɔ mi cie ba kar u yuŋgu-i, ŋga u'i siire jo daayo.» ¹⁷ Ninsie ninsie, fuɔ fɛrɛ yaa naa cie ba bel Nsãa-i dii-yo kaso Erodiyadi maa-na. Erodiyadi faŋo-i u mɔlɔ cieŋo'i waa aa wuɔ hũu-yo mɔlŋo wulaa dii-yo. Ba taa ba bĩ mɔlŋo-i Filipu.

¹⁸ Uŋ hũyãa u mɔlɔ cieŋo-i, Nsãa wuɔ waŋ-ma baa-yo wuɔ fuɔ uudiŋo sĩ. ¹⁹ Cieŋ wuɔ pãŋ cɔ Nsãa-i aa naa tuɔ taara-yuɔ baa komma. Ɔga ma saa naa waa ma gbãa ce. ²⁰ A haa hama-i nuɔ-i? Erɔdi taa u kãalã Nsãa-i. Uu naa suɔ wuɔ nelviŋo aa tiraa suɔ wuɔ Diilonŋ-nolŋo, a ce dumaŋo-na u saa tuɔ sieya-yuɔ. Nsãa nelma taa ma surnu-yuɔ ma cor. Ɔga u waa duɔ tuɔ piiye, Erɔdi holle pãŋ caar.

²¹ Erodiyadi maamaŋ'a ma ka fa dumaŋo-na, Erɔdi ji tuɔ ce u hommaŋ-yiŋgu ponsaŋgu aa bĩ u kuoy-ataamba-i, baa sorosi ba yuntaamba-i, baa Galile yuntaamba-i hiere. ²² Erodiyadi bilonŋ wuɔ nyɛŋ nyɛmuŋgu naŋ temma, kuɔ gbuu dɔlnu Erɔdi-i baa bamaŋ waa hiere. Erɔdi wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ɔ taara bige-i mi hã-ni baa-ku?»

²³ Aa naa cira: «Muɔ baa Diilonŋo, niŋ taaraŋ kumaŋ mi ka hã-ni baa-ku. Halle da Ɔ fie cira mi cal mi nelle-i sɔmma hãi, a hã-ni sɔmma diei, mi ka ce-ma.»

²⁴ Bilonŋ wuɔ hel nuɔmba-na ka yuu nyuŋo-i. Nyuŋ wuɔ cira: «Kã Ɔ ka cira Ɔ taara Nsãa-Batise yuŋgu.» ²⁵ Bilonŋo gũunu baa gbaraŋgu kã nellentienŋo wulaa ka cira: «Mi taara Ɔ kar Nsãa-Batise yuŋgu-i dii-ku tasaŋ-na hã-mi fiefie!» ²⁶ Nellentienŋo yaaŋ kaa pãŋ bir ka deŋ birma. Ɔga u ka ce-ma nie, u yaa pãa nuŋgu-i baa-yo nuɔmba-na.

²⁷ Wuɔ naa wuɔ bi pãŋ puɔr sorosiyienŋo naŋo-i wuɔ u kã ka

kar Nsāa-Batise yungu-i ji hã-yo baa-ku. Sorosiyen wuɔ bi ta kã kasodũngu-na ka kar Nsāa yungu-i ²⁸ a dii-ku tasaan-na jo baa-ku ji hã bilonjo-i baa-ku. Bilonj wuɔ hũu-ku ka hã nyunjo-i baa-ku. ²⁹ Nsāa *hãalãbiembanj juɔ nu-ma wuɔ ba karaa ba yuntienjo yungu-i, baa kã ka bie u bomborre-i ka fuure-die.

Yesu hãa nelpũngu nanju wuo ye

(Matie 14.13-21; Like 9.10-17; Nsāa 6.1-14)

³⁰ Yesu *pɔpuɔrbiembanj kaa bir jo, baa jo ji tũnu Yesu-i baa banj kaa ce mamaŋ hierie. ³¹ A ne da nuɔmba boi taa ba jo u wulaa, a ce halle fuɔ baa u *hãalãbiemba-i ba sa da ba fere ba wuo niiwuoni-i yere. Yesu wuɔ gbẽ u hãalãbiemba-i wuɔ: «Yaanj i kã hienj-nu na ka fiisa celle.» ³² Baa sire ku yaa nuɔ-i a bie beŋo-i ta ta ba kã.

³³ Banj taa dumaanjo-na, nuɔmba boi daa-ba aa suɔ banj kãŋ kusuɔŋ-nu. Baa hel terni-na hierie a gbar ta yaanja bei. ³⁴ Yesunj huɔlaa hũmma-na, wuɔ u ne da nelpũngu nanj temma u yaanjan-na; ba ne ŋaa tũlmba manj tienjo sã bei. Ba hujarre gbuu bel-o. Wuɔ pãŋ donj tuɔ wanj Diilonj-nelma-i baa-ba. U piye baa-ba vaaya.

³⁵ Bãangunj juɔ ta ku hir huɔŋgu manj nuɔ-i, u hãalãbiemba pie u caan-nu a wanj baa-yo wuɔ: «Itie, ŋ suyaa wuɔ ii dii hienj-nu de? Bãangunj hir ku kã ³⁶ ŋ sa yanj nuɔmba kã nilienja manj kotɔnni-na ka taara niiwuoni sãa wuo wei?»

³⁷ Yesu wuɔ cira: «Namei saaya na hã-ba niiwuoni-i ba wuo.»

Baa cira: «Itie, die fie sãa niiwuoni-i *deniebaa nuɔsũɔ, ni sie gbẽ!»

³⁸ Yesu wuɔ cira: «Kãan na ka ne, *buruo u nie dii baa-na?»

Baa kã ka ne aa jo ji cira: «Buruo u ndii a naara titiraamba hãi.»

³⁹ Yesu wuɔ cira ba ce nuɔmba calnu t̄iena h̄ieɓ̄inaaŋgu-na. ⁴⁰ Nuɔŋ baa t̄iena. Banamba komuɔŋa da-a-ndii, banamba komuɔŋa h̄a-a-h̄ai baa c̄incielbaa.

⁴¹ Yesu wuɔ biɛ buruo u ndii daayo-i baa titiraamba h̄ai baŋ daaba-i a ciir u yuŋgu-i d̄oɔ-i-na aa jaal Diiloŋo-i aa b̄ilnu-yuo h̄a u h̄aal̄abiemba calnu-yuo a h̄a nuɔmba-i. Aa bi calnu titiraamba-i h̄a-ba hiere. ⁴² Nuɔŋ baa wuo ye hiere. ⁴³ Baa gbura ni boini-i a dii-ni segeyufieŋ c̄incieluo baa a h̄ai.

⁴⁴ Nuɔmba maŋ waa, bibemba-i yoŋ, ba k̄a nuɔmba neifieŋa h̄ai nuɔsiba ndii temma nuɔ.

Yesu wuɔyaa h̄umma d̄oɔ

(Matie 14.22-33; Ns̄a 6.16-21)

⁴⁵ Baŋ bi wuyaa niiwuoni-i, Yesu wuɔ guor u *h̄aal̄abiemba biɛ beŋo-i ta u yaŋ-na ta ba k̄a Betisada yaŋga aa fuɔ wuɔ t̄iena duɔ ce nuɔmba b̄oɔ k̄uŋ ba c̄inniŋ. ⁴⁶ Nuɔmbarŋ juɔ b̄oɔ hiere, wuɔ k̄a ka nyugũŋ t̄anunŋu-na tuɔ c̄ar̄a Diiloŋo-i.

⁴⁷⁻⁴⁸ B̄aŋguŋ juɔ suur, Yesu yaa waa yoŋ bomborma-na. A ne da fafalmu taa mu j̄ar̄a u h̄aal̄abiemba-i. Wuɔ fara da ba ce s̄ulma-i dii h̄umma holle-na baa beŋo-i. Cuo kaalmaŋ-caaŋgu-na, wuɔ sire tuɔ wuɔ h̄umma d̄oɔ-i-na u k̄a ba wulaa. Uŋ kaa hi, wuɔ ce ŋaa u ciɛl-ba duɔ cor. ⁴⁹ H̄aal̄abieŋ ba'a ba ne da hai moloŋo-i wuɔyaŋ h̄umma d̄oɔ-i-na daayo-i! Baa doŋ ta ba kaas̄iŋ wuɔ s̄i isuɔtieŋo. ⁵⁰ Baŋ daa-yo, ba huleiŋa caaraa. Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmei!» ⁵¹ Aa k̄a ka bel beŋo-i suur. Fafal muɔ bi p̄aŋ yiera. H̄aal̄abieŋ baa kar da h̄ammu! ⁵² Niiwuoniŋ-k̄uŋgu maŋ fie ce cor, ba saa suɔ ku yaŋga-i. Nelma famma yaraa-ba suɔma.

Yesu siire jaamba Genesar̄eti-i-na

(Matie 14.34-36)

⁵³ Fafalmuŋ yieraaya, Yesubaa-ba perieŋ karnu kã Genesareti. ⁵⁴ Baŋ hii bi huol, nuomba pãŋ suo Yesu-i ⁵⁵ aa gbagbarra tũnu ba-naa terni-na hiere. Da ba nu wuo u dii kusuoŋ-nu, ba bie ba jaamba-i ba niigallanni-na gbar kã u wulaa.

⁵⁶ Yesu waa duo cor terieŋgu terieŋgu, nuomba bie ba jaamba-i ka jĩna ponsanatigerre-na aa cãrã-yuo wuo u yaŋ ba yieya-yuo; da ku fie'a u joŋgoruo tũŋgu, ku ka saanu. Ninsie ninsie, ku waa jeiŋo maŋ duo yieya-yuo fafalmu pãŋ da-yuo.

7

Bĩncuoŋ-hũmelle saa saaya di gbuonu Diiloŋ-hũmelle-i

(*Matie 15.1-9*)

¹ Yiingu nanŋu-na, *Farisiebaa-ba-i baa *ãnjĩnamma pi-gãataamba maŋ naa hilaa *Yerusalemu-i-na jo, baa kũolãa ba-naa kã Yesu wulaa. ² Ba'a ba ne da Yesu *hãalãbiemba namba wuo niiwuoni-i a ne da ba saa saara ba nammu-i a saanu baa *Yuifu ba bĩncuoŋ-hũmelle-i. ³ A ne da Farisiebaa-ba-i baa Yuifubaa-ba-i hiere ba sa puona baa ba bĩncuoŋ-maama-i: Ba sa sie wuo niiwuoni-i ni ba saa saara ba nammu-i. ⁴ Aa da ba hel saŋga-na kũŋ, ba ce hũmma'i igẽna aa suo wuo niiwuoni-i. Ba bĩncuoŋ-maama'i saa waa mafamma-i yoŋ: Hũŋkaacimmuŋ-saarma waa ma deŋ, bũnammuŋ-saarma waa, bitonniŋ-saarma bi waa.

⁵ Baŋ daa ba wuo niiwuoni-i dumaŋo-na, baa yuu Yesu-i wuo: «Bige-i cie ŋ hãalãbiemba sa wuo bĩncuoŋ-hũmelle-i? Ku cie nie ba saa saara ba nammu-i aa ta ba wuo niiwuoni-i?»

⁶ Yesu wuo cira: «Huhurmantaŋ namaa temma-i daana-i, *Isayiŋ fii-na baa kumaŋ, na yuu-ku. Isayi waarŋma wuo: <Diiloŋo ciera wuo:

«Nel daade taamba kãŋ-mi ba nuŋ-nu yoŋ.

Mi maama si dii ba hɔmmu-na.

⁷ *Baŋ pigãaŋ nuɔmba-i hũmelle maŋ, bafamba diele.*

A ce dumaɔŋo-na yuŋgu si dii ba Diilojaale-na.»*

⁸ Yesu wuɔ cira: «Na birii yaŋ Diiloŋ uŋ waŋ mamaŋ aa vaa na fɛrɛ baa na bĩncuɔŋ-maama ta na ce. ⁹ Maa namaa cã! Na yagaraa Diiloŋo nuŋgu-i aa bir bel na bĩncuɔŋ-maama yaa nammu hãi. ¹⁰ Ma sã *Moisi waŋ-ma wuɔ na ta na dii na bĩncuɔmba nunni-i ke? Aa tiraa cira umaŋ duɔ waŋ ãndaparaaŋgu hã u to, sisɔ u nyu, kutieŋo saaya baa komma. ¹¹ Ŋga namaa birii cira wuɔ umaŋ duɔ waŋ baa u bĩncɔiŋo-i wuɔ: «Miŋ ŋa naa da kumaŋ da mi kãyã-nie ku cie «kɔrbã»; ku yuŋgu yaa wuɔ mi pãa-ku hã Diiloŋo.» Wuɔ kerɛ umaŋ duɔ ce mafamma-i aa u saa ji fie da bĩŋkũŋgu hã u bĩncɔiŋo-i wei ma sã. ¹² Terieŋgu faŋgu-na, na ce nuɔmba ta ba yaŋ ba bĩncuɔmba-i ba sa kãyã-bei. ¹³ Na birii bie na bĩncuɔŋ-maama yaa-i a dii-ma Diiloŋ-nelma fuoŋgu-na ta na hãalã na-naa baa-ma. Na cie ma temma bɔi cor tĩ a ne da ma saa fa.»

Kumaŋ gbãa guɔla nelieŋ nuɔŋo-i

(Matie 15.10-20)

¹⁴ Ku huoŋgu-na, Yesu wuɔ tiraa bĩ nuɔmba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Karaaŋ na tũnni-i fafamma na nu mi nelma-i. ¹⁵ Kumaŋ suuriŋ nelieŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na, ku sie gbãa guɔla-nie Diiloŋ-hũmelle-na; kumaŋ hilaaŋ, ku yaa gbãa guɔla-nie. [¹⁶ Umaŋ duɔ u ka nu, u nul!]»

¹⁷ Uŋ juɔ hel nuɔmba hɔlma-na kũŋ cĩŋgu-na, u *hãalãbiemba cira u firnu nel daama-i pigãaŋ-ba. ¹⁸ Wuɔ cira: «Bisãlmba'i namaaŋo-i wei? Namaa saa suɔ wuɔ kumaŋ suuriŋ nelieŋ nuɔ ŋ nuŋgu-na ku sie gbãa guɔla-nie wei? ¹⁹ Kumaŋ suuriŋ ŋ nuŋgu-na ku sa kã ŋ huɔŋ-na, ku kã ŋ kusũŋ-nu ka ce binieŋa a hel.» Terieŋgu faŋgu-na, Yesu taara duɔ pigãaŋ wuɔ niiwuoni-i hiere

---

* 7:7 Isayi (Ésaïe) 29.13

ni gbãa wuo. ²⁰ Aa naa tiraa cira: «Mamaŋ dii nelieŋ nuo ŋ huonŋa-na, ma yaa gbãa guola-nie Diilonŋ-hümelle-na. ²¹ ãnjogobabalamma hel nelieŋ nuo ŋ huonŋa'i nuo-i: ŋ huonŋa'i diyaan-niŋ biŋwosinni-na, cuosinni-na, nelkolle-na, ²² *fuocesinni-na, cãncaya-i-na, hodorrena, nuon-tãalma-na, kakarkuonŋo-na, nenemuŋgu-na, yebiendan-na, bombolma-na, anyagarma-na. ²³ Nelbabalaŋ daama-i hiere ma hel nelieŋ nuo ŋ huonŋa'i nuo-i. Ma yaa guolaayan-nie Diilonŋ-hümelle-na.»

Nieryieŋo naŋo haa u naŋga Yesu-i-na
(*Matie 15.21-28*)

²⁴ Ku huonŋu-na, Yesu wuo ji ta halaŋ terieŋgu-na a kã Tiir. Uŋ kãa, wuo suur dũŋgu naŋgu-na duo fuo nuomba baa da-yo. ŋga u saa gbãa. ²⁵ Cieŋo naŋ wuo nuo u maama nelle fande-na, a ne da *jĩna waa u bilonŋo-na. Yesu bi himma-i, cieŋ daa wuo jo ji dũuna u yaanŋa-na ²⁶ a cãrã-yuo wuo u donya jĩna daayo-i u bilonŋo-na. Cieŋ daa u waa *nieryieŋo. U taa u hel Fenisi maŋ dii Siiri mara-i-na. ²⁷ Yesu wuo cira: «Da ŋ bie bisãlmba niwuoni-i hã juoraamba baa-ni ku saa fa. Yan da ba wuo ye, ŋ suo ŋ bie boini-i ŋ hã juoraamba-i.»

²⁸ Cieŋ wuo cira: «Itie, ma sĩ bisãlmbaŋ wuo aa jubieŋa maŋ ta a diire hiema-na, juoraamba biera-yei ba wuo ke?» ²⁹ Uŋ waan mafamma-i, Yesu wuo cira: «Niŋ suyaa mafamma-i waŋ-ma, bir ŋ kũŋ, jĩna taa halaŋ ŋ bilonŋo-na.» ³⁰ Cieŋo birii ku yaa nuo-i kũŋ, kã ka da bilonŋo gaala u muŋgallammu-na: Jĩna taa.

Yesu cie bobo naŋo tuo piiye

³¹ Ku huonŋu-na, Yesu wuo sire Tiir-na a hel Sidõ aa bir hiire kã ka karnu Dekapol nileiŋa-i kã ka hel Galile dalanŋa-na. ³² Baa jo baa bobo naŋo-i a ji cãrã-yuo wuo u haa u naŋga-i yuo a firnu u jumelle-i aa puur u tũnni-i.

³³ Yesu wuɔ bel-o hel baa-yo nuɔmba-na. Baŋ hilaa, wuɔ dii u nieŋa-i naacolŋo tūnni-na aa ce u taalunŋu-i hure u jumelle-na. ³⁴ Uŋ cie mafamma-i, wuɔ ciir u yunŋu-i aa fiisa da fūɔ aa cira: «Efata!» Ku yunŋu yaa wuɔ: Puur! ³⁵ Terduɔŋgu fanŋu-na, naacolŋo tūŋ nie pāŋ puur aa u jumel die bi pāŋ firnu u tuɔ piie da welewele ŋaa u'i sī. ³⁶⁻³⁷ Kuɔ fūnuŋ cu nuɔmba hɔmmu-i. Baa ta ba piie wuɔ: «Naacolŋ daa u maacemma faa cor! U puur tugbentaamba tūnni-i aa tuɔ ce bobobaa-ba ta ba gbā ba piie.» Yesu wuɔ tuɔ piie baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel. Duɔ waŋ mafamma-i, ku ce ŋaa u kaa namma dii dāamu-na.

8

*Nuɔmba neifieŋa hāi wuyaa buruo niehāi yar-ba
(Matie 15.32-39)*

¹ Yibieŋa faŋa-na, nuɔmba tiraa kūɔl ba-naa ka tigiin Yesu caanŋu-na. A ne da niiwuoni saa waa baa-ba. Yesu wuɔ bī u *hāalābiemba-i ji tuɔ piie baa-ba wuɔ: ² «Nuɔŋ daaba hujarre gbu di ko-mi; ba yinni siei yaa de-i baa-mi ba saa da bīŋkūŋgu wuɔ. ³ Banamba hilaa termaŋ-nu jo, da mi yaŋ ba bir baa nyulmu-i ku kaa nuɔl-ba hūmelle-na.»

⁴ U hāalābiemba cira: «Itie, i ka da niiwuoni-i hie hīeŋ daaku-na die ji hā nelpūŋ daaku temma da ku wuo ye?»

⁵ Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «*Buruo u nie dii baa-na?»

Baa cira: «Buruo niehāi.» ⁶ Yesu wuɔ ce nuɔmba tīena hīema-na aa naa bie buruo niehāi daayo-i a jaal Diiloŋo-i aa būlnu-yuɔ hā u hāalābiemba-i wuɔ ba calnu-yuɔ hā-ba. U hāalābiemba hūu-yo bi calnu-yuɔ. ⁷ Tetebiemba namba bi waa, wuɔ tiraa bie bafamba-i a jaal Diiloŋo-i aa hā u hāalābiemba-i baa-ba wuɔ ba calnu-bei hā nuɔmba-i.

⁸ Nuɔmba maŋ waa hiere, baa wuo ye. Baa gbura ni boini-i dii-ni segeyufieŋ niehāi. ⁹ A ne da nuɔmba maŋ waa, ba gbāa yu nuɔmba neifieŋa hāi temma.

Barj juo wuo tĩ, Yesu wuo hã-ba hũmelle-i wuo ba kũŋ ba cĩnniŋ ¹⁰ aa fuo baa u hãalãbiemba-i baa bie beŋo-i ta ba kã Dalmanuta.

*Nuomba ciera Yesu ce himma ba ne
(Matie 16.1-12)*

¹¹ Yesubaa-barj kãa Dalmanuta-i-na, *Farisĩebaa-ba namba jo ji ta ba fanu ba-naa baa-yo. Baa ji cira wuo da kuo Diiloŋo'i puwraa-yo, u ce himma ba ne. Ba taa ba waŋ mafamma-i wuo sĩ ba ka gbãa cure-yuo. ¹² Yesu wuo fiisa da fũo aa naa cira: «Bige-i cie fiefie ku nuoŋ namaaŋo-i na'a mi ce himma pigãaŋ-na ku yaa na ka suo wuo Diiloŋo'i puwraa-mi? Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na, bĩŋkũŋgu sa ce dii pigãaŋ-na!» ¹³ Aa naa pãŋ ta baa u *hãalãbiemba-i ka suur beŋo-na ta ba karnu ba kã dalanga yienggu nanŋu-na.

¹⁴ A ne da ma saa naa tĩenu u hãalãbiemba bie *buruo. Buruo diei waa baa-ba yoŋ beŋo huwŋga-na. ¹⁵ Yesu wuo tuo piye baa-ba wuo: «Jande, bilaaŋ na fere Farisĩe ba siini-na baa *Erodi bi niini-na.» ¹⁶ Hãalãbiemba doŋ ta ba piye ba-naa nuo wuo: «Na saa da, iŋ'a i saa bie niuwuoni ku'i cie u tuo piye de-i-na.» ¹⁷ Yesu wuo suo baa-ba. Wuo yuu-ba wuo: «Bige-i cie na ta na piye wuo mi daa na saa bie niuwuoni ku'i cie mi ta mi piye de-i-na? Ku ce ŋaa a ji hi baa nyuŋgo, miŋ waŋ nelma maŋ na saa hi ta na da ma terienggu-i wei? ¹⁸ Na sa da baa na yufieŋa-i wei? Aa na sa nu baa na tũnni-i wei? Ma karaanu-nei wei? ¹⁹ Miŋ bũlãanu buruo u ndii-i a hã nuomba neifieŋa hãi nuosiba ndii-i, na bieraaya boini-i segeyufieŋa nie ta?» Baa cira: «Segeyufieŋ cĩncieluo a hãi.»

²⁰ Wuo cira: «Aa miŋ bũlãanu buruo niehãi a hã nuomba neifieŋa hãi ba wuo, segeyufieŋa nie juo tĩe?»

Baa cira: «Segeyufieŋ niehãi juo tĩe.»

²¹ Yesu wuo cira: «Ji hi baa nyuŋgo na saa hi suo ku yaanga-i yogo wei?»

Yesu puurii yironjo nanjo yufienja-i

²² Yesubaa-baŋ kaa hi Betisada-i, baa jo baa yironjo nanjo ji hā-yo wuɔ u ce jande aa u haa u nanja-i yuɔ a puur u yufienja-i. ²³ Yesu wuɔ bel yironj daa u nanj-na ba hel nellen-huɔŋga-na a kã ba deŋ. Baŋ kaa hi, wuɔ ce taalunju a hure naacoljo yufienja-na aa ce u nammu-i cuye-yɛi ku ce cellɛ aa suɔ halaŋ-mu. Uŋ halaŋ-mu, wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ŋ da wei?» ²⁴ Naacolj wuɔ ne aa naa cira: «Mi da nuɔmba-i ŋga mi sa da-ba dei; mi da-ba ŋaa tibinni aa ta ni wuɔ.» ²⁵ Yesu wuɔ tiraa bir cu u nammu-i naacoljo yufienja-na. Uŋ juɔ halaŋ-mu kufanju-i, naacolj wuɔ pãŋ tuɔ da fafamma. ²⁶ U yufienj aŋ puurii, Yesu wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Ta ŋ kũŋ cĩŋ-nu, baa tiraa ŋ suur nellen-huɔŋga-na.»

Yesu sɪnni yaa hani-i?

(Matie 16.13-20; Like 9.18-21)

²⁷ Ku huonju-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba ji ta ba kã nilɛiŋa maŋ dii Sesare maŋ Filipu wuonjo-i u kɔtɔnni-na. Baŋ kãŋ hũmelle-na, Yesu wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nuɔmba ciera hai moloŋo-i muonjo-i?»

²⁸ U hãalãbiemba cira: «Banamba ciera wuɔ nuɔnei *Nsãa-Batise-i, banaj ba'a nuɔnei *Eli-i, banaj ba'a *Di-ilorɔpuɔrbilɔŋo nanjo-i nuɔŋo-i.»

²⁹ Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «Aa namaa fuɔ, na'a hai moloŋo-i muonjo-i?»

Pier wuɔ cira: «Diilonj uŋ pãa nunju-i aa saŋj *Korjkor-tienjo maŋ, u yaa nuonjo-i.» ³⁰ Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mɛi baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ma hel molo nu-ma.

Yesu kaal u muliema-i

(Matie 16.21-28; Like 9.22-27)

³¹ A donj huonju fanju-na, Yesu wuɔ donj tuɔ piiye u pigãaŋ u *hãalãbiemba-i wuɔ *Molon-Bienjo ka mulienj

da dei! Nelle bĩncuɔmba-i, baa *Diiløjigãntaamba yun-taamba-i, a naara *ãnjĩnamma pigãataamba ka cĩina-yuɔ aa ko-yo. Ɔga da ba ko-yo, u ka ce yinni hãi hĩema-na, sieliŋ-yiĩngu-i u ka sire hel jo. ³² Yesu wuɔ waɔŋ nel daama-i kaala-mɛi baa-ba. Pier wuɔ bĩ-yo ba kã ba deŋ ka tuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Itie, baa ta Ɔ piiye dumaa, ku saa fa.» ³³ Yesu wuɔ miel ne u hãalãbiemba-i aa naa gbẽ Pier wuɔ: «*Sitãni, kã Ɔ halaŋ mi caaŋ-nu! Ɔ kusũŋ-maama-i Diiløj-maama sĩ, nelbilieŋ-maama.»

³⁴ Ku huonŋu-na, wuɔ bĩ nuɔmba-i baa u hãalãbiemba-i ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Nuɔni maŋ da Ɔ ta Ɔ taara Ɔ nyaanu-mie, Ɔ saaya Ɔ cĩina Ɔ fere, aa Ɔ saaya Ɔ sie mulĩema-i baa kuliĩngu-i. ³⁵ Umaŋ duɔ tuɔ kaal baa u yuŋgu yoŋ, u ka kɔsuɔŋ u fere, Ɔga umaŋ duɔ tuɔ kɔsuɔŋ u fere mɛi maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na, kutieŋo ka da cicĩlma maŋ sie ji tĩ dede. ³⁶ Neliŋ nuɔ, da Ɔ da Ɔ yufieŋ-niini-i hiere miwaaŋo-na aa ka caa, yuŋ haku-i dii-kuɔ? ³⁷ Neliŋ nuɔ, Ɔ gbãa sãa Ɔ yuŋgu-i baa bige-i Diiløjo wulaa? ³⁸ Na saa da, fiefie ku nuɔmba saa fa, ba jẽnaamba sa ku. Umaŋ duɔ tuɔ ce senserre bei u sa taara ba suɔ wuɔ mɛi wuonŋo, u sa bi taara u waŋ mi maama-i baa-ba, Moloŋ-Bieŋo duɔ ji jo baa u To fõŋgũɔ-i baa *dɔrɔpɔwɔrbiemba-i, u ka bi ce senserre baa kutieŋo maama-i.»

9

¹ Aa naa cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Banamba dii na hɔlma-na bande-i-na, ba ka da *Diiløj-bãaŋgu-i aa suɔ da ba ku. Diiløj ka ce u bãaŋgu-i baa fõŋgũɔ.»

Yesu birii u deŋ birma

(Matie 17.1-13; Like 9.28-36)

² Yesuŋ waŋ mafamma-i, yinni niediei temma cor, wuɔ ce fuɔ baa Pier, baa Sake a naara Nsãa ba kã ba deŋ ka

nyugũñ tãnujaataama naŋo-na. Ba'a ba ne da Yesu birii u deŋ birma. ³ U joŋgorbaa-ba birii baapielmba ta ba caa da kpoikpoi; halle molo sie gbãa ce biŋkũngu pusũñ dumaaŋo-na. ⁴ *Hãalãbieŋ ba'a ba tiraa ne, a da *Eli baa *Moisi ba caraaya-bei ta ba piiye baa Yesu-i. ⁵ Pier wuɔ gbẽ Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, i jomma faa bande-i-na de! Ij sa yaŋ i ce gbuganni siei wei? Ku diei naŋ kũngu, ku diei Moisi kũngu, aa ku diei kũngu naŋgu-i Eli kũngu.» ⁶ Korma'i naa bilaa Pierbaa-ba-i a ce u tuɔ piiye dumaa u yuŋ-nu u sa suɔ uŋ waŋ mamaŋ. ⁷ Duherru nandu jo ji cĩnnu-bei. Baa nu molo piiye du huɔŋga-na wuɔ: «Mi Bieŋo yaa daayo-i; u maama sa suɔ aa dɔlnu-mie, taa na nu u nuŋgu-i.» ⁸ Hãalãbiemba wuɔra ne terni-na hiere ba saa da moloŋo baa Yesu-i.

⁹ Baŋ juɔ ta ba hiire tãnuŋgu-na, Yesu wuɔ waŋ-ma kuola-mei baa-ba wuɔ *Moloŋ-Bieŋ duɔ saa sire hel kuomba hɔlma-na, ba baa waŋ nel daama-i baa moloŋo! ¹⁰ Hãalãbiemba sie aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «A sire hel kuomba hɔlma-na, ku yuŋgu yaa wuɔ nie?»

¹¹ Baŋ kaa hi yaŋga-i, baa yuu Yesu-i wuɔ: «Ma sã *ãnjĩnamma pigãataamba ciera wuɔ Eli saaya u bir jo igẽna aa Diiloŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saŋ *Koŋkortieŋo maŋ u suɔ jo ke?»*

¹² Yesu wuɔ cira: «Ba saa kar coima; Eli saaya u jo igẽna ji migãaŋ weima-i hiere. Ijga bige-i cie Diiloŋ-nelma cira wuɔ: «Moloŋ-Bieŋo ka mulieŋ da dei aa ba sie ta ba kãŋ-yo?» ¹³ Mi tũnu-nei: Eli juɔ tĩ. Uŋ juɔ, nuɔmba cie ba bãaŋgu-i yuɔ. Diiloŋ-nelmaŋ waŋ-ma dumaa, ba bi cie-ma dumei.»

*Yesu duɔnya jĩna naacombiloŋo naŋo-na
(Matie 17.14-21; Like 9.37-43)*

* 9:11 Malaki (Malachie) 3.23

¹⁴ Yesubaa-baŋ hiiriye ka hi u *hāalābiemba namba terienḡu-i, baa da nuomba juo ji yu ba caaḡu-na, aa da *ānjīnamma pigāataamba namba juo ba ji ta ba fanu banna baa-ba. ¹⁵ Nuomba juo'a ba ne da Yesu jo, kuo ce-ba gberε, baa gbar jārā-yuo ka ta ba jaal-o.

¹⁶ Yesuḡ juo ji hi, wuo yuu u hāalābiemba-i wuo: «Na fanu na-naa baa-ba nel hama-i nuo-i?» ¹⁷ Naacolḡo naḡo tīε dii nuomba-na aa cira: «Hāalātīε, *jīna naḡo dii mi bieḡo yuḡu-na a ce-yo bobo. Mi juo baa u yaa-i ḡ wulaa. ¹⁸ Duo sire-yuo terienḡu terienḡu, u mal-o. Duo mal-o, sāmpugaaru ta du hel u nuḡu-na, aa ḡ da u wuo u nyieni-i aa kuola da girri. Mi waanḡ baa ḡ hāalābiemba-i miε ba donya-yuo, ba saa gbāa.»

¹⁹ Yesu wuo gbē-ba wuo: «Fīεfīε ku nuoḡ namaaḡo-i, na sa hūu nelieḡ maama. Na daa niε sī mi ka tīεna baa-na gbula wei? Namaa ji hūu mei maama-i yaku-i?» Aa naa cira: «Juoḡ baa naacombiloḡo-i.» ²⁰ Baa ta ta ba kā baa-yo da ba ka hā-yo. Jīnanḡ kaa cira u ne da Yesu-i, wuo pāḡ bel naacombiloḡo-i gbuu sagalla-yuo. Naacombiloḡ wuo hel cii tuo būmallā aa sāmpugaaru ta du hel u nuḡu-na.

²¹ Yesu wuo yuu tuoḡo-i wuo: «Jīna daayo dii-yuo ku bāaḡu cuo wei?»

Tuoḡ wuo cira: «Uu dii-yuo dii u bisānsīnniḡ. ²² Duo ce u ce u suur dāamu-na sisō hūmma-na duo ko-yo hā-mi. Da ḡ'a ḡ ka gbāa, jande ne Diiloḡo-i aa ḡ kāyā-yīε.»

²³ Yesu wuo cira: «Bige-i ciε ḡ'a da miε mi ka gbāa? Umanḡ duo haa u nanḡa-i Diiloḡo-na, weima-i hiere ma gbāa ce hā kutieno-i.»

²⁴ Yesuḡ waanḡ mafamma-i, naacombiloḡo to wuo pāḡ cira: «Mi haa mi nanḡa-i Diiloḡo-na ḡga kāyā-miε ni mei sī kuu dii kpelle.»

²⁵ Baḡ tīyāa kufanḡu-na, nuoḡ baa ta ba jo ba naara. Yesuḡ daa ba kūolāa ba-naa ta ba jo dumaanḡo-na, wuo

cira: «Jīna nuo, ma'a ŋ'a ŋ gbāŋ ce nuomba-i bobobaa baa tugbentaamba? Cor ŋ hel naacombiloŋo-na, mi sa taara mi tiraa da-ni yuo gbula.» ²⁶ Jīna wuo kaasīŋ da gbagaga aa naa gbuu sagalla naacombiloŋo-i aa suo hel-yuo. Naacombiloŋ wuo galla ŋaa u kuu. Nuomba maŋ waa hiere baa da nie sī u kuu. ²⁷ Yesu wuo bel u naŋ-na sire-yuo u yiera u gbeiniŋ.

²⁸ Yesuŋ juo kūŋ baa u hāalābiemba-i ba ka waa ba kula-i, baa yuu-yo wuo: «Hāalātie, bige-i cie mie i saa gbāa donya jīna daayo-i?»

²⁹ Yesu wuo cira: «Jīna daayo temma-i Diilocārälle'i gbāa donya-yuo yoŋ.»

*Yesu tirii u kuliŋgu maama-i
(Matie 17.22-23; Like 9.43-45)*

³⁰⁻³¹ Ku huonŋu-na, Yesu-i baa u *hāalābiemba sire terienŋu-na a suur *Galile huonŋa-na ta ba karnu ba kā. Yesu taa u piye Diiloŋ-nelma-i u pigāaŋ u hāalābiemba-i a ce dumaŋo-na u saa tuo taara molo suo ba saanŋu. U taa u piye baa-ba wuo: «Ba ka bel *Moloŋ-Bieŋo-i hā nelbiliemba-i baa-yo ba ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi yoŋ hīema-na, sieliŋ-yiŋgu-i u ka sire hel jo.» ³² Hāalābiemba saa suo u nelma yaanŋa-i; ŋga ba sie bi sie yuu-yo.

*Hai moloŋo-i nelbuo-i hāalābiemba-na?
(Matie 18.1-5; Like 9.46-48)*

³³ Yesubaa-baŋ kaa hi Kafarnamu-i a suur ba dūŋgu-na, Yesu wuo yuu u *hāalābiemba-i wuo: «Iŋ yoŋ hūmelle-na, na taa na fanu na-naa nel hama-i nuo-i?» ³⁴ A ne da hūmelle-na, ba taa ba fanu ba-naa da ba suo umaŋ nelbuo-i ba hōlma-na. Yesuŋ yuu-ba dumaŋo-na, ba fiinaŋ ba saa waŋ weima. ³⁵ Yesu wuo bir tīena aa bī-ba cīncieluo ba hāi-i-na hiere a tuo piye baa-ba wuo:

«Na hólma-na umañ duɔ tuɔ taara u waa na yaan̄ga-na, kutien̄jo saaya u jīna u fere na hieron̄jo huon̄-*nu* aa tiraa ce u fere na maacembilon̄jo.»

³⁶ Uñ waan̄ mafamma-i, wuɔ bel bisāmbilon̄jo nan̄jo-i jo baa-yo ba hólma-na. Uñ juɔ baa-yo, wuɔ tūu-yo aa cira: ³⁷ «Uman̄ duɔ bel bisāmbilon̄jo daayo temma-i fafamma mei maama-na, kuu dii ŋaa u bilaa mei fere yaa-i, aa umañ duɔ bel muɔŋo-i fafamma, kuu dii ŋaa kutien̄jo bilaa umañ puɔraa-mi.»

Uman̄ duɔ saa bigāan̄-ye, uu dii baa-ye
(*Like 9.49-50*)

³⁸ Ku huon̄gu-na, Nsāa wuɔ cira: «Hāalātīe, i daa naacol̄jo nan̄jo gbuuse-niē aa tuɔ donya *jīnabaa-ba-i, miē ne da u sa nyaanu-niē baa miēŋo-i i ce u yan̄.»

³⁹ Yesu wuɔ cira: «Baa na cie-yo. Na saa da, molo siē gbāa gbuuse-miē a ce gberε-weima aa tiraa bir bī mi yebabalande-i terduon̄gu fan̄gu-na. ⁴⁰ Uman̄ duɔ saa bigāan̄-ye, uu dii baa-ye. ⁴¹ Aa umañ duɔ ne muɔŋo-i aa hā-na hūmma-i na nyon̄ wuɔ *Kirsa baan̄ namaa, da ku fiē waa ciyufelle yon̄, coima saa fa, kutien̄jo siē naa u daluɔ-i Diilon̄jo wulaa.»

Kunan̄gu bɔyaa kunan̄-na
(*Matie 18.6-9; Like 17.1-2*)

⁴² «Bisālm̄ba man̄ hūyāa mei maama-i, umañ duɔ guɔl unan̄ gbeini bei Diilon̄jo-hūmelle-na, sūlma haraa kutien̄jo-na. Kumañ ka haa-yuɔ, kuɔ baa naa to namelle u nuon̄gu-na aa sε-yo dii-yo nuoraan̄-*nu*, kuu naa ce bɔlbɔl yuɔ. ⁴³ Da ŋ da ŋ nan̄ga dii-ni kuubabalaan̄gu cemma-na, kar-ka ŋ nanna. Da ŋ suur Diilon̄jo-nelle-na baa nan̄ga diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa ŋ nammu-i mu hāi-i-na. [⁴⁴ Jīamba man̄ wuyaan̄ nuɔmba-i terien̄gu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dīŋ.] ⁴⁵ Da ŋ da ŋ gboluon̄gu dii-ni kuubabalaan̄gu

cemma-na, kar-ku η nanna. Da η suur Diiloŋ-nelle-na baa gboluoŋgu diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η gbeini-ni hāi-i-na. [⁴⁶ Jĩamba maŋ wuyaaj nuɔmba-i terieŋgu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dīŋ.] ⁴⁷ Da η da η yufelle dii-ni kuubabalaŋgu cemma-na, hiel-de η nanna. Da η suur *Diiloŋ-nelle-na baa yufelle diei, ku bɔyaa ba da ba ka caa-ni baa η yufieŋa-i a hāi-i-na. ⁴⁸ Jĩamba maŋ wuyaaj nuɔmba-i terieŋgu-na ba sa ku, aa ku dāamu sa dīŋ.

⁴⁹ «Na saa da, dāamu ka dii dāmma yie hiere.

⁵⁰ «Dāmma-i bīŋkūfafaŋgu; ŋga da ma ji saara, namaa gbāa ce-ma nie ma tiraa ce kpēnne? Diyaaj dāmma na fereŋ nuɔ aa na bel na-naa fafamma.»

10

Ānsorre bɔrɔmmaŋ-kūŋgu-i

(Matie 19.1-12; Like 16.18)

¹ Ku huŋgu-na, Yesubaa-ba sire terieŋgu-na a kã *Yude, kã ka waa dii *Yurdē bomborma namma-na. Nuɔmba tiraa kūɔl ba-naa kã u wulaa. Wuɔ doŋ tuo piiye Diiloŋ-nelma-i u pigāaŋ-ba ŋaa uŋ cemmanŋ dumaa koko. ² *Farišīebaa-ba namba ta ba taara ba cure-yuɔ baa nelma-i, baa pie a yuu-yo wuɔ: «A saa baa mie Diiloŋ-hūmelle-i, nelieŋ nuɔ η gbāa nanna η cieŋo-i wei?»

³ Yesu wuɔ bir yuu-ba wuɔ: «*Moisi hāa-na hama-i wuɔ na ta na ce?»

⁴ Baa cira: «Moisi hāa-ye hūmelle-i wuɔ i gbāa tie nanna i caamba-i; ŋga da η'a η nanna-yuɔ η nyegēŋ sɛbɛ η hā-yo igēna umaŋ pigāaŋ wuɔ na ānsorre buɔra.»

⁵ Yesu wuɔ cira: «Moisi daa na tūnni sa nu ku'i cie u nyegēŋ mafamma-i hā-na. ⁶ Da ma'i sī Diiloŋ uŋ'a u jīna miwaŋo-i u maa bieŋo baa cieŋo. ⁷ A ce dumaŋo-na, bibieŋo ka yaŋ u bīncuɔmba-i aa waa baa u cieŋo ⁸ ba gbonu

ce kuuduɔŋgu.* Da ba waa dumaarɔ-na, ba sa tiraa kãŋ-ba nuɔmba hãi, ba kãŋ-ba ŋaa nelduɔŋɔ. ⁹ Terieŋgu fanguna, Diiloŋ duɔ gbonu kumaŋ, nelbilo saa saaya u bɔrɔkuɔ.»

¹⁰ Baŋ juɔ kũŋ cĩŋgu-na, u *hãalãbiemba tiraa sire nel daama-i ta ba yuu-yo. ¹¹ Yesu wuɔ cira: «Umaŋ duɔ nanna u cieŋɔ-i aa jã unarɔ, kutieŋɔ cie *fuocesĩnni, u cãlãa cɛdĩelãŋɔ-i. ¹² Cieŋɔ maŋ duɔ bi hel u bɔlɔ wulaa aa kã ka sonŋ yanŋa naŋga, cieŋɔ faŋɔ cie fuocesĩnni'i dumaarɔ-na.»

*Yesu cãarã Diiloŋɔ-i hã bisãmbiemba namba
(Matie 19.13-15; Like 18.15-17)*

¹³ Ku huɔŋgu-na, baa jo baa bisãmbiemba namba-i Yesu wulaa wuɔ u ji haa u nammu-i bei a cãrã Diiloŋɔ-i hã-ba. U *hãalãbiemba sire ta ba nuola bamaŋ juɔ baa-ba. ¹⁴ Ku saa dɔlɔnu Yesu-i, wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaarɔ bisãlmba ta ba jo mi wulaa, baa na cie-ba. Bamaŋ dii bafamba temma-i, *Diiloŋ-nelle dii bafamba diele-i. ¹⁵ Yaarɔ mi warɔ ninsonɔ-i baa-na: Umaŋ duɔ u saa sie *Diiloŋ-nellentesĩnni-i ŋaa bisãlãarɔ, kutieŋɔ sie gbãa suur *Diiloŋ-nelle-na.» ¹⁶ Ku huɔŋgu-na, wuɔ tũu bisãlŋ daaba-i aa haa u nammu-i bei aa cãrã Diiloŋɔ-i hã-ba.

*Weiŋɔ narɔ maama
(Matie 19.16-30; Like 18.18-30)*

¹⁷ Ku huɔŋgu-na, Yesu-i baa u *hãalãbiemba sire bie hũmelle-i ta ba kã. Naacolŋɔ narɔ gbar jo ji dũuna Yesu yaarɔ-na aa cira: «Hãalãtiefefei, mi saaya mi ce bige-i da mi gbãa da cicɛlma maŋ sa tĩeŋ dede-i?»

¹⁸ Yesu wuɔ cira: «Bige-i cie ŋ ta ŋ bĩ-mi nelfefeiŋ muɔ? Da ma hel Diiloŋɔ-na, nelfefeiŋɔ dii wei? ¹⁹ Diiloŋ ur'a i tie wuɔ hũmieŋa maŋ, ma sã ŋ suɔ-ya ke? «Baa ko nelieŋɔ, baa

* 10:8 Miwaarɔ jĩnammarɔ-sɛbɛ (Genèse) 2.24

ce *fuocesĩnni-i, baa cuo, baa kar coima η haa moloŋ-na, baa du moloŋo, *ta η dii η to-i baa η nyu-i ba nungu-i.*†»

²⁰ Naacolŋ wuo cira: «Hāalātie, mi duoŋ dii mi bisānsĩn-niŋ ta mi ce mafamma-i hiere.»

²¹ Uŋ piye dumaŋo-na, u maama gbuu pāŋ dɔlnu Yesu-i; wuo ne-yo aa naa cira: «Ma tĩyāa ma diei: Kā η ka suor η nagāŋ-niini-i hiere aa η cal gbeĩŋa faŋa-i η hā sũntaamba baa-ya, ku yaa η ka ce weiŋ wuo dɔrɔ-i-na. Da η ce mafamma-i, η jo η ji ta η nyaanu-mie.» ²² Naacolŋ daayo naa silaa waa weiŋo cor. Yesuŋ juo waŋ mafamma-i, wuo pāŋ vāa u yaŋga-i aa ta. ²³ Uŋ taa, Yesu wuo wuɔra ne u hāalābiemba-i aa cira: «Kumaŋ ka ce weiŋo duo gbāa suur *Diiloŋ-nelle-na kuu dii kpelle.»

²⁴ Nel daama cu u hāalābiemba hɔmmu-i. Yesu wuo tiraa tir-ma wuo: «Mi jēnaaŋ namaa, Diiloŋ-nelle suurma dii kpelle de! ²⁵ Na suyaa wuo nyɔgɔmɛ duo gbāa cor misēne-fuoŋgu-na kuu dii kpelle de! ŋga weiŋo duo gbāa suur Diiloŋ-nelle-na kufanŋu dii kpelle yaŋ.»

²⁶ Nel daama migāaŋ cu u hāalābiemba hɔmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuo: «Dumaŋo-na, hai moloŋo-i ka gbāa kor?»

²⁷ Yesu wuo ne-ba aa cira: «Nelbiliemba wulaa ma sie gbāa ce, ŋga weiima sa yar Diiloŋo-i.»

²⁸ Pier wuo cira: «Hāalātie, aa mie maŋ naana i weiima-i hiere aa tie nyaanu-nie fuo?»

²⁹ Yesu wuo cira: «Mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duo ta aa yaŋ u dumelle-i, u hāmba-i, u mɔlbaa-ba-i, u tũobaa-ba-i, u nyu-i, u to-i, u bisālm̄ba-i, sisɔ u sonni-i mei maama-na baa *Neldɔdɔlma maama-na, ³⁰ kutieŋ uŋ ka da nimaŋ hĩema-na bande-i-na, ni ka maar uŋ taa aa yaŋ nimaŋ sɔmma komuɔŋa ndii. U ka da dumieŋa-i, hāmba-i, mɔlāmba-i, nyunaamba-i, bisālm̄ba-i, sonni-i, aa bi da

† 10:19 Helmaŋ-sɛbɛ (Exode) 20.12-17

mulīema-i naara. Aa bisīnuo-i-na, u ka da cicēlma maŋ sa tīeŋ dede-i. ³¹ Na saa da, bamaŋ taa yaanŋa fiefie-i-na, ba boi ka bir waa huonŋ-nu, aa bamaŋ dii huonŋu-na fiefie-i-na, ba boi ka ta yaanŋa.»

*Mamaŋ dii ta ma cie Yesu-i Yerusalemu-i-na
(Matie 20.17-19; Like 18.31-34)*

³² Ku huonŋu-na, Yesubaa-ba ji sire ta ba kā *Yerusalemu. Yesu wuo ta nuomba yaan-na hiere. Baŋ kāŋ dumaanŋo-na, korma doŋ ta ma da u *hāalābiemba-i baa bamaŋ naa cuu ba huonŋ-nu hiere. Yesu wuo bī u hāalābieŋ cīncieluo ba hāi baamba-i ba deŋ ka tuo piiye baa-ba wuo: ³³ «Na daa iŋ kāŋ Yerusalemu-na ke? Die kā, ba ka bel *Molon-Bieŋo-i hā *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *ānjīnamma pigāataamba-i baa-yo. Da ba hā-ba baa-yo, ba ka cira wuo u saaya komma aa bir-o hā *nieraamba-i baa-yo ³⁴ ba nye-yo sūlma aa tu taalni yuo aa muo-yo aa suo ko-yo. Da ba ko-yo, u ka ce yinni hāi hīema-na, sieliŋ-yiingui u ka sire hel jo.»

*Sebede bemaŋ muyaa ba natieŋa Yesu-i-na
(Matie 20.20-28)*

³⁵ Ku huonŋu-na, Sebede bema maŋ waa baa Yesu-i, ba taa ba bī unanŋo-i Sake aa bī unanŋo-i Nsāa, baa pie Yesu caanŋ-nu ka cira: «Hāalātie, i juo die ji cārā bīŋkūŋu naŋgu ŋ wulaa, jande baa yagar.»

³⁶ Yesu wuo yuu-ba wuo: «Na'a mi ce bige-i hā-na?»

³⁷ Baa cira: «I taara da ŋ ji waa ŋ fōŋgūo-i-na, ŋ yaŋ mieŋo-i, u diei tīena ŋ nadiayanŋa-na aa u diei bi tīena ŋ nanyuoyanŋa-na.»

³⁸ Yesu wuo cira: «Na saa suo naŋ cārāŋ kumaŋ de! Yaahuolo maŋ ka haa-mie na ka sie u temma haa-nei wei? Na ka sie mulīeŋ mei temma-i wei?»

³⁹ Baa cira: «Ūu, i ka sie.»

Yesu wuɔ cira: «Yaahuolo maŋ ka haa-mie, baa muliema maŋ ka bi haa-mie, ni ka bi haa-nei ninsonjo. ⁴⁰ Ŋga mei sie gbāa pā nuŋgu wuɔ meljo'i ka tiēna mi nadiŋga-na aa meljo'i ka tiēna mi nanyuɔŋgu-na. Muntienammu fammuŋ tigiŋ ta mu cie bamaŋ, ba yaa ka da-mu.»

⁴¹ Ba nahālābieŋ cīncieluo baambaŋ juɔ nu nel daama-i, ba hōmmu pāŋ du baa-ba. ⁴² Yesu wuɔ bī-ba hiere a ji tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Na suyaa wuɔ fāamaambaa-ba ce hālmaŋgu baa ba fāamaansīnni-i aa nelbōmbōmbaa-ba ta ba haa fōŋgūɔ-i nuɔmba-na. ⁴³ Ŋga ku saa saaya ku waa dumaa namaa na wulaa. Umaŋ duɔ tuɔ taara u waa nelbuɔ-i na hōlma-na, kutieŋo saaya u ce u fere na maacembiloŋo; ⁴⁴ aa umaŋ duɔ tuɔ taara yaanŋa-i, kutieŋo saaya u ce u fere na kōrieŋo. ⁴⁵ Na saa da, *Moloŋ-Bieŋo juɔ kufanŋu jomma yaa-i hīema-na duɔ ji cāa nuɔmba-i aa pā u fere duɔ sāa ba bōi yunni; u saa jo ba da ba ji cāa-yo.»

Yesu puurii Bartime yufieŋa-i
(Matie 20.29-34; Like 18.35-43)

⁴⁶ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ kā ka hi Yeriko. A ne da nelpūŋgu naŋ temma taa ku nyaanu-yuɔ a naara u *hālābiemba-i. Baŋ juɔ ta ba hel Yeriko-i-na da ba ta, yiroŋo naŋo waa tiēna hūmelle tūŋgu-na tuɔ cārā. Ba taa ba bī-yo Bartime aa bī u to-i Time. ⁴⁷ Yiroŋ daa uŋ nuɔ nuɔmba piye ba cor, wuɔ yuu. Baa cira wuɔ Nasaretitaŋ Yesu yaa curaŋ. Wuɔ pāŋ sire tuɔ fara u bī da gbagaga wuɔ: «Yesu, *Davidi hāayēlŋ nuɔ, jande ce hujarre mie!» ⁴⁸ Uŋ faraŋ u bī dumaŋo-na, nuɔmba bōi baa yaŋ aa ta ba nuola-yuɔ wuɔ u budii. Wuɔ migāŋ dii kunaŋgu naara wuɔ: «Davidi hāayēlŋ nuɔ, jande ce hujarre mie!» ⁴⁹ Yesu wuɔ yiera aa naa cira: «Bīeŋ u jo.»

Baa cira: «U bī-ni, fē ɲ huɔŋga-i aa ɲ sire ɲ kā.»⁵⁰ Yironɲ wuɔ pāɲ nanna u jonɲgoruo-i aa tie sire ta tuɔ kā. ⁵¹ Uɲ kaa hi, Yesu wuɔ yuu-yo wuɔ: «ɲ taara mi ce bige-i hā-ni?»

Wuɔ cira: «Hāalātie, mi taara ɲ puur mi yufieɲa-i.»

⁵² Yesu wuɔ cira: «Kā! Niɲ haa ɲ naɲga-i miε, ɲ kuraa.» Terduɔŋgu faɲgu-na, naacolɲo yufieɲa pāɲ puur. Wuɔ cu Yesu huonɲ-nu ba ta ba kā.

11

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na
(*Matie 21.1-11; Like 19.28-40; Nsāa 12.12-19*)

¹ Yesubaa-baɲ kaa ta ba pie *Yerusalemu-i, a saanu baa nilɛiɲa naɲa hɔlma-i, dii *Olivi-tibinni-tānɲngu-na, ba bī dinande-i Betifage aa bī dinande-i Betani. Yesu wuɔ waɲ baa u *hāalābiemba hāi wuɔ: ² «Kāaɲ nelle maɲ i yaaɲga-na daade-i, na suurma-i, na ka da ba vaa kakūmbiloɲo naɲo, molo saa nyugūɲ-yuɔ dede. Na fir-o na jo baa-yo. ³ Umaɲ duɔ yuu-na, na cira: «Itieɲo yaa wuɔ i ji fir-o ka hā-yo; wuɔ u ka bir jo baa-yo fiefie.»»

⁴ Baa kā ka bi da ba vaa kakūmbiloɲo naɲo-i dumelle nande yaaɲga-na; hūmelle tūɲgu-na. Baa ture ta ba fir-o. ⁵ Nuɔmba waa, banamba ta ba piiye baa-ba wuɔ: «Haba-i daaba-i! Na ce bige-i dumaɲo-na?» ⁶ Yesuɲ waɲ mamaɲ baa-ba, baa bi waɲ ma yaa-i baa-ba. Baɲ piiye dumaɲo-na, baa yaɲ ba ta baa-yo.

⁷ Baɲ kāa baa-yo, baa hiel ba jonɲgorbaa-ba-i haa u huonɲgu-na aa Yesu wuɔ nyugūɲ tīena-yuɔ. ⁸ Nuɔmba fōɲgūɔ baa hiel ba jonɲgorbaa-ba-i fara-bei hūmelle-na Yesu tuɔ wuɔ ba dɔɔ u kā. Banamba kar fielu ta ba jīna. ⁹ Bamaɲ waa u yaaɲga-na baa u huonɲgu-na hiere baa ta ba piiye da gbagaga wuɔ: «Diiloɲo temma si dii.

Itiej uŋ saaŋ umaŋ jo, Diilo baa-yo!*

¹⁰ I bīncɔiŋo-i *Davidi fōŋgũɔ temma yaa juoŋ!

Diilo migāaŋ-yo hā-ye.

Dɔrwuoŋo temma si diil!»

¹¹ Yesuŋ kaa suur Yerusalemu-i-na, wuo kã *Diilodubuɔ-i-na ka wuɔra ne kumaŋ cieŋ hiere. Bãaŋgu naa tĩ tĩ, wuo ta baa u hãalãbieŋ cīncieluo ba hãi baamba-i a kã Betani.

Yesu cie yensãaŋgu naŋgu kuol

(Matie 21.18-19)

¹² Ku cuo kaala-i-na, Yesubaa-ba sire Betani-i-na ta ba kã *Yerusalemu-i-na, a ne da nyulmu waa Yesu-i-na. ¹³ Ba kaa hi hɔlma namma-i, wuo da *yensãaŋgu naŋgu fiɛlu gbu caa da fafamma ŋaa ku maŋ, a ne da ku mammaŋ-huoŋgu'i saa waa huoŋgu faŋgu-na. Yesu wuo haar duɔ ka ne sī u ka da bieŋa kuɔ. Uŋ kaa piɛ, wuo da fiegbãŋgbãŋlãndu yoŋ du kula. ¹⁴ Wuo gbẽ yensãaŋgu-i u *hãalãbiemba yufelle-na wuo: «Ma bālãa nyuŋgo; naŋ cɛraa ŋ ji maŋ bieŋa hã molo wuo.»

Yesu duɔnya torgociraamba-i hiel-ba Diilodubuɔ-i-na

(Matie 21.12-17; Like 19.45-48; Nsãa 2.13-22)

¹⁵ Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalemu-i, wuo kã *Diilodubuɔ-i-na ka donya niisuornintaamba-i baa niisãanintaamba-i hiere hiel-ba. Aa kã ka tisīŋ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna, aa sɛ bamaŋ suoraŋ nɔnsɔr ba huriimba-i ba titieŋa-i nanna, ¹⁶ aa cie-ba wuo molo baa suur baa kuusuorŋgu Diilodubuɔ dumelle-na. ¹⁷ Uŋ cie mafamma-i, wuo bie Diiloŋ-nelma-i tuɔ piiye u pigãaŋ-ba wuo: «Ma nyegãaŋ Diiloŋ-nelma-na wuo: «Ba ka ta ba bĩ mi dũŋgu-i nileiŋa-i hiere a Diilojaaldũŋgu.»† Ma

* 11:9 Gbɛliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 118.25-26 † 11:17 Isayi (Ésaïe) 56.7

sĩnni niɛ namaa ce-ku cuo ba terienḡu?» ¹⁸ Nel daama kã ka hi *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *ãnjĩnamma pigãataamba-i. Baa pãḡ ta ba taara-yuɔ baa komma. A ne da u nelma taa ma suurnu nuomba-i ma cor, a ce dumaḡo-na ba taa ba kãalã-yuɔ. ¹⁹ Bãḡḡḡ juɔ suur huḡḡu maḡ nuɔ-i, Yesu-i baa u *hãalãbiɛḡ baa hel nellen-huḡḡa-na.

*A haa ḡ nanḡa-i Diiloḡo-na ku fa wɛima
(Matie 21.20-22)*

²⁰ Ku cuo kaala-i-na, Yesu-i baa u *hãalãbiɛmba naar sire biɛ hũmelle-i. Baḡ kaa hi *yensãḡḡu terienḡu-i, ba'a ba ne da ku kuolaa baa ku yunḡu-i hiere. ²¹ Mamanḡ ciɛ cor hiere ba kãmma-na *Yerusalemu-i-na, maa tiɛnu Pier. Wuɔ tuɔ piiye baa Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, ne, niḡ waasaḡḡ yensãḡḡu maḡ, ku kuolaa hiere.»

²² Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Haḡ na nanḡa-i Diiloḡo-na. ²³ Yaḡ mi waḡ ninsoḡo-i baa-na: Da na haa na nanḡa-i Diiloḡo-na, na gbãa gbɛ tãnuḡ daaku-i wuɔ: «Juur ḡ halaḡ bande-i-na ḡ ka suur nuoraḡḡu-na», aa ma bi ce. Ḳḡa naḡ waḡḡ mamaḡ, da na saa hũu-ma wuɔ ma gbãa ce, ma siɛ bi ce. ²⁴ Ku'i ciɛ mi ta mi piiye baa-na miɛ: Da na ta na cãrã kumaḡ Diiloḡo wulaa, na saaya na hũu-ma wuɔ na daa ku biḡkũḡḡu-i tĩ. Da na hũu-ma, ku yaa Diiloḡo ka hã-na baa-ku. ²⁵ Aa da ḡ'a ḡ cãrã Diiloḡo-i, a ji ne da molo cãlãa-ni, ce kutieḡo-i jande aa ḡ hiel-ma ḡ huḡḡa-na, ku yaa nuɔ niḡ ciɛ mamaḡ, na To maḡ dɔrɔ-i-na u ka bi ce-ni jande aa hiel-ma u huḡḡa-na. [²⁶ Ḳḡa da na'a na sa hiel nuḡḡ-maama-i na hɔmmu-na, na To maḡ dɔrɔ-i-na, u siɛ bi hiel namaa maama-i u huḡḡa-na.]»

*Hai hãa Yesu-i hũmelle-i u tuɔ ce u maacemma-i?
(Matie 21.23-27; Like 20.1-8)*

²⁷ Yesubaa-baŋ kaa hi *Yerusalemu-i, baa kã *Diilodubuɔ-i-na. Yesu wuɔ tuɔ wuɔra u biŋ dumellen-ɥuɔŋgana. *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa *ãnjĩnamma pigãataamba-i a naara nelle bĩncuɔmba sire jo u wulaa ²⁸ ji yuu-yo wuɔ: «Niŋ ceŋ mamaŋ daama-i, hai moloŋo-i hãa-ni hũmelle-i ŋ ta ŋ ce-ma?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi ka bi yuu-na baa nelma diei, da na sie-mi, mi ka pigãaŋ-na umaŋ hãa-mi hũmelle-i.»

³⁰ Aa naa yuu-ba wuɔ: «Hai moloŋo-i naa puɔr Nsãa jo ji tuɔ *batiŋ nuɔmba-i? Diiloŋo'i naa puɔr-o waa nelbiliemba'i naa puɔr-o?» ³¹ Baa doŋ ta ba piiye baa banna wuɔ: «Die cira Diiloŋo'i puɔraa-yo, u ka cira: «Naŋ suyaa-ma dumaŋo-na bige-i cie na saa hũu u nelma-i?»

³² I sie bi sie cira nelbiliemba'i puɔraa-yo.» Nuɔmba-i hiere baa suyaa wuɔ Nsãa waa *Diilopɔpuɔrbiloŋo, da ŋ da ba ciera nelbiliemba'i puɔraa-yo, maacemma haraa-bei.

³³ Baa naa ba cira: «I saa suɔ moloŋo maŋ naa puɔr-o.»

Yesu wuɔ bi cira: «Muɔ mi sie bi pigãaŋ-na umaŋ hãa-mi hũmelle-i mi ta mi ce miŋ ceŋ mamaŋ daama-i.»

12

Suontieŋo naŋo baa u maacenciraamba

(Matie 21.33-46; Like 20.9-19)

¹ Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ bie gbãneini tuɔ naŋ baa-ba wuɔ: «Naacolŋo naŋo diyaa *eresẽ-suɔŋgu aa kalla-kuɔ. Uŋ kalaaya-kuɔ, u hiŋ fuɔŋgu ba da ba ta ba kãmal eresẽ-i, aa ce felge ba ta ba nyugũŋ ba niya suɔŋgu-i. Uŋ cie mafamma-i, u bie maacenciraamba jĩna-kuɔ aa ta kã nelle.

² «Tibibieŋa karmaŋ juɔ hi, wuɔ puɔr u maacembiloŋo naŋo-i maacenciraamba wulaa, wuɔ u ji hũu fuɔ yufelle-i ka hã-yo. ³ Maacembiloŋ uŋ juɔ, maacenciraamba bel-o muo-yo aa bir-o ba saa hã-yo biŋkũŋgu. ⁴ U tiraa puɔr

maacembiloŋo naŋo ba wulaa. Baa muo ufaŋo-i kaasinya-yuɔ aa naa tuora-yuɔ. ⁵ U tiraa puɔr maacembiloŋo naŋo ba wulaa. Baa ko ufaŋo-i. Ba muyaa ba fɔŋgũɔ aa ko ba fɔŋgũɔ. ⁶ Maacembiemba ji tĩ suontieŋo wulaa aa ku tĩe u beduɔla yaa-i. U cira: «Fiefie fuɔ, mi ka puɔr mi beduɔla yaa ba wulaa. Fuɔ duɔ kã, ba ka kãŋ-yo.» Aa ce bepolŋo sire ta. ⁷ Maacenciraambaŋ juɔ'a ba ne da bepolŋo jo, baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ciiluwuotieŋo yaa juɔŋ daayo, yaaŋ duɔ jo i ko-yo aa ciiluŋgu ce miɛ kũŋgu.» ⁸ Ba siire ku yaa nuɔ-i, naacombiloŋ uŋ hii, a bel-o ko-yo, aa hel baa-yo suonŋgu-na ka nanna.»

⁹ Yesu wuɔ cira: «Namaa wulaa, suontieŋ daa u ka ce bige-i fiefie-i-na? U ka jo ji ko maacenciraan daaba-i aa hã banamba baa suonŋgu-i. ¹⁰ Na saa kalaŋ nel daama-i Diilon-nelma-na wei wuɔ:

*«Dũmarãambaŋ ciinaana kpãŋkpara maŋ,
u yaa juɔ bella dũŋgu-i.*

¹¹ Ku ciɛ nerma miɛ i wulaa.

Itieŋo yaa wuɔ ma ce dumaanŋo-na.»*

¹² *Yuifu ba yuntaamba pãŋ suɔ wuɔ Yesu naaŋ gbã-nalãaŋ daaku-i hã ba yaa-i. Baa ta ba taara ba bel-o. A ne da ba taa ba kãalã nuɔmba-i, baa naa ba yaŋ-yo aa ta.

Nampo saaya u pã hã jãmatigi-i wei?

(Matie 22.15-22; Like 20.20-26)

¹³ Ku huonŋgu-na, baa ji puɔr *Farisiebaa-ba namba-i baa *Erodi baamba namba-i Yesu wulaa, wuɔ ba ka gbãŋ baa-yo bel-o fuɔ ferɛŋ nuŋ-ãndaanŋu-na. ¹⁴ Baŋ kãa, baa cira: «Hãalãtie, i suyaa wuɔ ŋ waŋ ninsoŋo yaa-i, ŋ sa kãalã nelieŋo baa ŋ ninsoŋo-i, ŋ sa bi ce cieluɔ. ŋ gbu ŋ pigãaŋ nuɔmba-i Diilon-hũmelle yaa kelkel.» Aa naa yuu-yo wuɔ:

* ^{12:11} Gbɛliemaŋ-nalãanŋu (Psaume) 118.22-23

«A saanu baa miɛ hūmelle-i, ku saaya i tie pã nampo-i i hã *Oromɛ ba *jãmatigi-i wei?»

¹⁵ Yesu wuɔ suɔ baa-ba. Wuɔ gbɛ̃-ba wuɔ: «Na taara na cure muɔmɛi wei? Hãa-minj warbelle mi ne.» ¹⁶ Baa hã-yo warbelle-i. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Ba ciɛ hai yuŋgu-i diɛ?»

Baa cira: «Ba ciɛ Oromɛ ba jãmatigi yuŋgu.»

Wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ: «Ba nyegãaŋ hai yerre-i diɛ?»

Baa cira: «Ba nyegãaŋ Oromɛ ba jãmatigi yerre'i diɛ.»

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Kumaŋ da ku waa jãmatigi kũŋgu-i, pãaŋ-kuŋ na hã jãmatigi-i baa-ku, aa kumaŋ da ku bi waa Diiloŋ-kũŋgu-i, na bi pã-ku na hã Diiloŋo-i baa-ku.» U kũŋ kuɔ cu ba hɔmmu-i.

Kuomba siremmaŋ-kũŋgu-i

(*Matie 22.23-33; Like 20.27-40*)

¹⁸ *Sadusĩebaa-ba wulaa kuomba siɛ sire. Banaŋ baa kã ka gbɛ̃ Yesu-i wuɔ: ¹⁹ «Hãlãtie, *Moisi nyegãaŋ nelma namma hã-ye wuɔ: «*Umaŋ duɔ* saa da biloŋo baa u ciɛŋo-i aa ku aa yaŋ-yo, u hãaŋo saaya u biɛ-yo a hoŋ biloŋo hã kuloŋo-i.»[†] ²⁰ A ne da naacombiamba namba waa niehãi ba nyu wulaa. Mɔlŋo sire jã ciɛŋo, u saa da biloŋo baa-yo aa ku. ²¹ Umaŋ cuu-yo, u biɛ ciɛŋo-i u saa da bisãlmba baa-yo, fuɔ u ku aa yaŋ-yo. Siɛliŋ-wuoŋo-i maaduɔma. ²² Ba kuu dumɛi ka gbuo hiere unaa saa ji da biloŋo baa ciɛŋ daayo-i. Ku huoŋgu-na, ciɛ fuɔ fɛrɛ suɔ tuɔ nyaanu-bei. ²³ Ba hieroŋo-na baŋ diyaa-yo ba ciɛŋo cor, kuoŋ da ba ji sire, u ka ce hai wuoŋo-i?»

²⁴ Yesu wuɔ cira: «Na piera. Aa na suyaa kumaŋ ciɛ na pira wei? Na saa suɔ Diiloŋ-nelma-i, aa na saa bi suɔ u himma-i ku'i ciɛ. ²⁵ Na saa da, kuoŋ da ba ji sire, cadiile siɛ waa. Ba ka waa ŋaa *dɔrɔpɔuɔrbiemba. ²⁶ Kumaŋ ŋaa kuomba siremmaŋ-kũŋgu-i, Moisiŋ piiye

[†] 12:19 Ānjinaŋma tiyemmanj-sɛbɛ (Deutéronome) 25.5-6

dāamu naŋ bilaa perfielu[‡] maŋ du maama-i Diilonj-nelma-na terienġu maŋ nuo-i, na saa kalaŋ ku terienġu-i wei? Ma nyegāaŋ terienġu-na wuo: Diilonjo gbīe Moisi-i wuo: «*Abiramu Diilonjo yaa muoŋo-i, *Isaki Diilonjo yaa muoŋo-i, *Yakobu Diilonjo yaa muoŋo-i.»[§] ²⁷ Ku pigāaŋ wuo Diilonjo-i cicēlmantaŋ-wuoŋo, bikuoŋ-wuoŋo sī. Na piera boi.»

Nelma maŋ dii yunġu Diilonj-nelma-na

(Matie 22.34-40; Like 10.25-28)

²⁸ *Ānjīnamma pigāatienjo naŋ uŋ daa Yesu suyaa *Sadusīēbaa-ba siema, wuo piē u caaŋ-nu a yuu-yo wuo: «Diilonj uŋ ciera i tie wuo hūmieŋa maŋ hiere, hade-i yunġu?»

²⁹ Yesu wuo cira: «Hūmelle maŋ yunġu, di yaa daade: «*Isirahel-baaŋ namaa, karaaŋ na tūnni-i! Diilonjo yaa Itienjo-i u diei yoŋ. ³⁰ *Ŋ saaya ŋ dōl Itienjo-i Diilonjo-i baa ŋ huoŋga-i hiere, baa ŋ kusūŋgu-i hiere, baa ŋ ānjōguoma-i hiere, baa ŋ fōŋgūo-i hiere.»* * ³¹ Mamaŋ cuu mafamma-i ma yaa daama: «*Ŋ saaya ŋ dōl ŋ nanoljo-i ŋaa niŋ dōl ŋ fere dumaa.*»[†] Diilonj uŋ'a i tie wuo hūmieŋa maŋ hiere, a hāi-waaŋ daaya yaa yunġu.»

³² Ānjīnamma pigāatienj wuo cira: «Hāalātie, ŋ waaŋ ninsoŋo, Diilonjo dii u diei yoŋ, unajo si dii yanġa naŋga. ³³ Terienġu fanġu-na, ku saaya nelienjo nelienjo, u dōl-o baa u huoŋga-i hiere, baa u ānjōguoma-i hiere, baa u fōŋgūo-i hiere; aa u saaya u dōl u nanoljo-i ŋaa uŋ dōl u fere dumaa. Kufanġu boŋyaa tāmmanj-niini pāmman-na.» ³⁴ Yesu wuo ne da u siyaa-yo baa cēcēmunġu. Wuo cira: «Ŋ saa maa baa

[‡] 12:26 Helmaŋ-sebe (Exode) 3.2-6   [§] 12:26 Helmaŋ-sebe (Exode) 3.2,6   * 12:30 Ānjīnamma tiyemmaŋ-sebe (Deutéronome) 6.4-5   [†] 12:31 Buolmaŋ-sebe (Lévitique) 19.18

*Diilonj-nelle-i.» A hel mafamma-na, molo saa tiraa sie yuu-yo baa weima.

Koŋkortieŋo bige-i baa Davidi-i?

(Matie 22.41-46; Like 20.41-44)

³⁵ Ku huonŋu-na, Yesu wuɔ bie Diilonj-nelma-i tuɔ piye u pigãaŋ nuɔmba-i *Diilodubuɔ-i-na aa ji yuu-ba wuɔ: «Bige-i cie Diilonj uŋ pãa nuŋgu-i aa saaŋ *Koŋkortieŋo maŋ, *ãnjĩnamma pigãataamba ta ba piye wuɔ u ka waa *Davidi hãayẽlŋo? Ba taara ba waŋ wuɔ nie dumaaŋo-na? ³⁶ Ma sĩ Davidi fuɔ fere-i, *Diilonj-Yalle cie u nyegẽŋ-ma wuɔ:

«*Itieŋo gbĩe mi Tieŋo-i wuɔ:*

«*Jo ŋ ji tĩena mi caaŋ-nu*

aa ŋ yaŋ mi mal ŋ bigãarãamba-i hã ŋ ce ŋ bãaŋgu-i bei.»‡

³⁷ «Diilonj uŋ pãa nuŋgu-i aa saaŋ Koŋkortieŋo maŋ, Davidi fuɔ fere bi-yo u Tieŋo, u ce nie aa ce u hãayẽlŋo yoŋ?»

Yesu firiiye ãnjĩnamma pigãataamba-i

(Matie 23.1-36; Like 20.45-47)

Nuɔmba bɔi waa ta ba nu Yesu tuɔ piye. U nelma taa ma dɔlnu-bei ma cor. ³⁸ Wuɔ tuɔ piye baa-ba wuɔ: «Bilaaŋ na fere, baa na ta na ce *ãnjĩnamma pigãataamba temma-i, ba maacemma saa fa: Ba hinu ba dii jorŋorbɔmbɔmbaa, aa da ba waa nuɔmba-na, ba taara ba ta ba pie ba jaal-ba. ³⁹ Da ba suur *Diilonelhãalãdũŋgu-na, sisɔ da ba kã kãlle maŋ nuɔ-i, ba taara ba tĩena yaaŋ-na. ⁴⁰ Da ba ce ba bel diilonjo-i a hũu bikulcaamba nagãŋ-niini-i wuo-ni, a ne da da ba'a ba cãrã Diilonjo-i ba cãrã-yuɔ da agaga wuɔ nuɔmba cira bafamba faa. Kumaŋ ka haa-bei, ku ka balaŋ cor.»

‡ 12:36 Gbɛliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 110.1

Bikulciɛŋo naŋo maama

(Like 21.1-4)

⁴¹ Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ kã ka tĩena kekeriɛŋgu caaŋgu-na *Diilodubuɔ-i-na tuɔ ne nuɔmba ta ba dii ba gbeiŋa-i ba hã Diiloŋo-i. Waamba bɔi taa ba kã ba dii gbeibɔ̃mbɔ̃mbaa. ⁴² Bikulcɛsũntiɛŋo naŋo jo ji dii tãma-bieŋa hãi. ⁴³ Yesu wuɔ bĩ u *hãalãbiemba-i a tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Ciɛŋ daa uŋ diyaa kumaŋ, ku maaraa banambaŋ diyaa kumaŋ hiere. ⁴⁴ Bafamba paraa dii aa yaŋ boluɔŋgu; ŋga ciɛŋ daa uŋ diyaa kumaŋ, ku yaa waa u yuŋgu-na yorŋ; kumaŋgu si dii yaŋga naŋga.»

13

Mamaŋ ka da nelbiliemba-i aa miwaano suɔ duɔ tĩ

(Matie 24.1-2; Like 21.5-6)

¹ Yesuŋ juɔ tuɔ hel *Diilodubuɔ-i-na, u *hãalãbiloŋo naŋo tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Hãalãtie, ne dubuɔ daayo temma-i! Ne baŋ maa-yo baa tãmpĩɛŋa maŋ! A faa cor!»

² Yesu wuɔ cira: «Ŋ daa dũŋgu maŋ daaku-i ke? Yiŋgu dii baa yiŋgu ku ka fara hiere hĩɛma-na!»

(Matie 24.3-14; Like 21.7-19)

³ Baŋ kaa hi *Olivi-tibinni-tãnuŋgu-i, Yesu wuɔ tĩena bir u yaaŋga-i *Diilodubuɔ-i-na. A ne da huɔŋgu faŋgu-na, Pier baa Sake baa Nsãa, a naara Ændere, ba yaa waa baa-yo yorŋ. Baa yuu-yo wuɔ: ⁴ «Hãalãtie, niŋ waŋ nelma maŋ daama-i, ma ka ce yaku-i? Aa i ka ce nie suɔ ma cemman- huɔŋgu-i?»

⁵ Yesu wuɔ cira: «Gbãaŋ molo baa ji pira-nei. ⁶ Nuɔmba bɔi ka jo ji biɛ mi yerre-i ce-de bafamba diele. Umaŋ duɔ jo, u ka cira wuɔ Diiloŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saŋ *Koŋkortieŋo maŋ, u yaa ufaŋo-i. Ba ka pira nuɔmba bɔi.

⁷ Da na ji da berru ce terni-na hiere, baa na tie holle.

Mafamma saaya ma ce, ŋga miwaanjo t̄imma'i sie p̄aŋ waa huɔŋgu faŋgu-na. ⁸ Nuɔmba kaa ta ba ḡaŋ siyaabaa siyaabaa, baa nilɛiŋa nilɛiŋa. H̄iema kaa ta ma wuɔra ma sagalla. Nyulmu kaa bi waa. Nifanni-i daani-i hiere h̄aajo. Ku domma'i dumaajo-na.

⁹ «Namaanjo-i, mi ka gbuya-nei j̄ina. Ba ka b̄i-na f̄aamaambaa-ba wulaa. Ba ka muo-na *Diilonelh̄aal̄ad̄unni-na. Ba ka k̄a baa-na f̄ɔŋḡɔtaamba wulaa, baa nellentaamba wulaa mei maama-na. Huɔŋgu faŋgu'i nuɔ-i na ka da na fere piye mi maama-i baa-ba.

¹⁰ Aa miwaanjo suɔ duɔ t̄i, nuɔmba-i nilɛiŋa-na hiere ba saaya ba nu *Neldɔdɔlma-i ka saa. ¹¹ Da ba ji bel-na ta ba k̄a baa-na f̄aamaambaa-ba wulaa, baa na tie holle wuɔ na sie ka suɔ naŋ ka waŋ mamaŋ. Da na ka hi, mamaŋ da ma ka par h̄a-na, na waŋ ma yaa-i. Ma sie ji hel namaa h̄ommu-na, ma kaa hel *Diilonj-Yalle huɔŋ-na.

¹² «Banamba kaa bel ba fereŋ h̄amba-i a h̄a ba ko-ba, banamba ba fereŋ mɔlbaa, banamba ba bis̄almba, banamba bi sire pu baa ba b̄incuɔmba-i aa ce ba bel-ba ko-ba. ¹³ Nuɔmba-i hiere ba kaa biḡaaj-na mei maama-na. ŋga umaŋ duɔ nyaar ji hi ku b̄alma-i, kutierjo ka kor.»
(*Matie 24.15-28; Like 21.7-19*)

¹⁴ «Nuɔni maŋ da ŋ kalaŋ teriej daaku-i, ŋ gb̄aŋ kpelle ŋ suɔ ku yuŋgu-i. Da na ji da Terb̄ienatierjo juɔ ji t̄iena teriergu maŋ u saa saaya u t̄iena-kuɔ*, namaa namaŋ da na ji waa *Yude-i-na, na ta na gbar na k̄a t̄anniŋ.

¹⁵ Umaŋ duɔ ji waa u d̄uŋgu d̄oro-i-na, u hiire u tuɔ gbar; u baa cira u suur bie b̄iŋk̄uŋgu d̄uŋgu-na. ¹⁶ Umaŋ duɔ ji waa suonj-nu, u baa cira u jo c̄iŋ-nu ji bie waanjonjoruo. ¹⁷ Kus̄untaamba-i baa bientaamba-i, s̄ulma haraa-bei yinni fanni-na. ¹⁸ Taa na c̄ar̄a Diilonjo-i ku baa ji ce waan-huɔŋgu. ¹⁹ Diilonj uŋ j̄iena miwaanjo-i ji hi baa

* ^{13:14} Daniel (Daniel) 9.27; 11.31; 12.11

nyun̄go, yaahuolo maŋ temma-i saa da nelbiliemba-i, u'i ka da-ba yinni fanni-na. Aa da ma hel ufaŋo-na, u temma sa ji da-ba. ²⁰ Kuɔ Itieŋo saa naa hiel kunan̄gu yin̄ daani-na, molo naa saa kor. Ŋga u yufellen̄ hilaa bamaŋ nuɔ-i, u nie ba yaa-i aa hiel kunan̄gu nie.

²¹⁻²² «Na saa da, coikartaamba ka ta ba jo; umaŋ duɔ jo, wuɔ Diilon̄ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saan̄ *Kor̄kortiŋo maŋ, u yaa ufaŋo-i, banamba ka cira bafamba *Diilop̄ɔp̄uɔrbiemba. Ba ka ce nelma boi baa gberɛ-weima boi da ba pira halle Diilon̄o yufellen̄ hilaa bamaŋ nuɔ-i. A ce dumaan̄o-na, umaŋ duɔ ji gbẽ-na wuɔ Diilon̄ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saan̄ Kor̄kortieŋo maŋ uu dii bande, sise uu dii daalei, baa na hũu-ma, u tãal-na. ²³ Terieŋgu fan̄gu-na, bilaan̄ na fere, mi gbuɔya-nei jina.»

(*Matie 24.29-31; Like 21.25-28*)

²⁴ «Yaahuolo daa duɔ tuɔ bãl, *bãan̄gu ka bir cure*, cein̄o ka ce da bĩntũu. ²⁵ Mɔɛŋa ka par diire, bĩmbĩnni maŋ dɔrɔ-i-na hiere ni ka halan̄ ni fonni-na. †

²⁶ «Huɔŋgu fan̄gu'i nuɔ-i ba ka da *Molon̄-Bieŋo jo duherru-na. Ba ka da u yuntesĩnni-i baa u bɔbɔima-i. ²⁷ Duɔ jo, u yufellen̄ hilaa bamaŋ nuɔ-i, u ka ce *dɔrɔp̄ɔp̄uɔrbiemba wuɔra terni-na hiere baa hĩɛma-na hiere a tigiin̄-ba terduɔŋ-nu.»

(*Matie 24.32-35; Like 21.29-33*)

²⁸ «Na saa da *yensãan̄gu-i, da na ji da ku caa fielu-i, na bi suɔ kerre ifelle hii. ²⁹ Kuuduɔŋgu yaa-i, da na bi ji da mamaŋ daama ce, na saaya na suɔ wuɔ *Molon̄-Bieŋo jomma piyaa. ³⁰ Mi waŋ ninson̄o-i baa-na, nel daama ka ce hi fiɛfiɛ ku nuɔmba namba aa ba suɔ ku. ³¹ Dɔrɔ-i baa hĩɛma-i ni ka gbuo, ŋga meɪ nelma sa ji gbuo dede.»

(*Matie 24.36-44*)

---

† ^{13:25} Nieŋ Isayi sɛbɛ-i-na (Ésaie) 13.10; 34.4.

³² «Ŋga kumaŋ ŋaa yiingu faŋgu fere-i, sisə huəŋgu faŋgu fere-i, molo sa suə-ku. Halle *dərɔpɔwərbiemba famba fere-i dərɔ-i-na baa Bepolŋ fuə fere-i, ba sa suə-ku. Tuoŋo yaa suyaŋ-kuŋ u diei yoŋ. ³³ Naŋ'a na sa suə yiingu-i, baa na duəfūŋ. ³⁴ Mi gbāa saa-ku baa naacolŋo naŋ maama. U taa u kã nelle. Uŋ'a u ta, u dii u dumelle weima-i hiere u maacembiemba naŋ-na; nelieŋo nelieŋo baa u maacemma. Uŋ cie mafamma-i, u waŋ baa umaŋ taa u niya fondumelle-i wuə: «Baa duəfūŋ!» ³⁵ Terieŋgu faŋgu-na, baa na bi duəfūŋ, na sa suə dumellentieŋ uŋ ka jo huəŋgu maŋ nuə-i: U ka jo dānambāaŋ-nu wa, isuəholleŋ wa, kəhəlaamba-na wa, cucuuyuŋ-nu wa, na sa suə. ³⁶ Duə fie jo huəŋgu huəŋgu, na baa yaŋ u jo ji da na duəfūŋ. ³⁷ Miŋ waŋ mamaŋ daama-i baa-na, mi bi waŋ maaduəma famma yaa-i baa nuəmba-i hiere wuə ba baa duəfūŋ.»

14

Ba saa Yesu belmaŋ-maama-i

(Matie 26.1-5; Like 22.1-2; Nsāa 11.45-53)

¹ *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pi-gāataamba taa ba taara nelma da ba cure Yesu-i gbāa belo ko-yo. *Kərsīnni tīmmaŋ-ponsaŋgu-i, baa *baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuə-i u kūŋguŋ juə tīe yinni hāi aa da ni hi, ² baa ta ba piye wuə: «I saa saaya i belo ponsaŋgu həlma-na ni ma'i sī ku ka du.»

Cieŋo naŋo kūəna natikolo Yesu yuŋgu-na

(Matie 26.6-13; Nsāa 12.1-8)

³ Yibieŋa faŋa-na Yesu waa Betani baa u *hālābiemba-i tuə wuo niiwuoni *jardāamaŋ waa Simə maŋ nuə-i u dumelle-na. Cieŋo naŋo jo baa natikolo naŋo *alabati-kamoeləŋ. Natikolo faŋo cie baa *naar-yəmma ma kula. U sully waa kpelle. Uŋ juə, wuə kaya kamoele nuŋgu-i

aa künna natikolo-i Yesu yungu-na. ⁴ Nuomba maŋ waa, banamba hõmmu pãŋ du baa cieŋ daayo-i. Baa ta ba piye wuɔ: «Bige-i cie u bĩena natikolofefeŋ daayo-i temma-i? ⁵ Uu naa gbãa suor-o *deniebaa nuɔsũo komuɔŋa ndii a kãyã sũntaamba-i.» Aa ta ba waana. ⁶ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Yaŋ cieŋo fiisa! Bige-i cie na ta na guɔla u huɔŋa-i? Uŋ cie kumaŋ mie daaku-i, ku faa. ⁷ Sũntaamba-i dii baa-na bãaŋgu-i baa isuɔŋgu-i; na gbãa kãyã-bei huɔŋgu maŋ dɔlaanu-nei. Ŋga muɔmi si dii baa-na gbula. ⁸ Cieŋ daayo cie u kuusaanungu yaa-i: U kũna natikolo-i mie tuɔ cie mi kuliŋ-yiŋgu yaa-i. ⁹ Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: *Neldɔdɔlma da ma waŋ terieŋgu terieŋgu hĩema-na bande-i-na, cieŋ daa uŋ cie mamaŋ daama-i, ba ka bi ta ba waŋ-ma nuomba ta ba suo-ma.»

*Yuda suuraa Yesu-i
(Matie 26.14-16; Like 22.3-6)*

¹⁰ Yesu *hãalãbieŋ cĩncieluo ba hãi baamba-na, ba naŋ bĩŋ umaŋ *Yuda-Isikaro-i, wuɔ ta ka waŋ baa *Diilojigãntaamba yuntaamba-i wuɔ fuɔ gbãa kãyã-bei ba bel Yesu-i. ¹¹ Kuɔ gbuu silaa dɔlnu-bei. Baa pã nuŋgu baa-yo wuɔ duɔ gbãa ce-ma, ba ka hã-yo gbeŋa. Yuda wuɔ doŋ tuɔ taara uŋ ka ce dumaa ba bel Yesu-i.

Yesu ce kɔrsĩnni tĩmmaŋ-ponsaŋgu-i baa u hãalãbiemba

(Matie 26.17-25; Like 22.7-14,21-23; Nsãa 13.21-30)

¹² *Baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuɔ-i u ponsaŋgu yidielãŋgu-na, baŋ koŋ *kɔrsĩnni tĩmmaŋ-ponsaŋgu niikonni-i yiŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu *hãalãbiemba yuu-yo wuɔ: «Hãalãtie, ŋ taara i ka ce kɔrsĩnni tĩmmaŋ-ponsaŋgu niiwuoni-i terieŋ haku-i nuɔ-i a hã-ni?» ¹³ Yesu wuɔ waŋ baa ba hãi wuɔ: «Kãaŋ neller-huɔŋga-na na ka da naacolŋo naŋo tũyãa hũmmaŋ-bũnaŋga, na

cu u huonj-nu. ¹⁴ Duo ka suur dumelle maŋ nuo-i, na suur baa-yo. Da na suur, na waŋ baa dumellentienjo-i wuo hāalätien wuo u pigāaŋ-na dūngu maŋ uŋ ka hā-yo baa-ku u wuo kōrsinni tīmmaŋ-ponsaangu niiwuoni-i baa u hāalābiemba-i. ¹⁵ U ka pigāaŋ-na dubuo naŋo dōro-i-na. U tigiinj tī; bīm̄bīnni-i dii-yuo. Na ce niiwuoni-i kusuonj-nu'i i ka wuo.» ¹⁶ Hāalābiemba ta. Baŋ kāa ka hi, ba bi da-ma ŋaa Yesuŋ waŋj-ma dumaa. Baa ce niiwuoni-i.

¹⁷ Bāaŋguŋ juo suur, Yesu wuo jo baa u hāalābieŋ cīncieluo ba hāi baamba-i. ¹⁸ Baŋ juo tīena ta ba wuo niiwuoni-i, Yesu wuo cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Na hōlma-na, unaa ka hel mi huonj-nu; kutienjo-i dii tuo wuo baa-mi bande-i-na.» ¹⁹ Ba yammu pāŋ vāa. Baa ta ba yuu-yo ba da-ba-diei. Umaŋ duo puur wuo: «Hāalätie, muomei wei?»

²⁰ Yesu wuo cira: «Kutienjo dii hāalābieŋ cīncieluo ba hāi baŋ namaa hōlma yaa nuo-i; kutienjo wuo baa-mi kaladuonj-nu. ²¹ *Molonj-Bienjo ka ku ŋaa Diilonj-nelmaŋ waŋj-ma dumaa, nuharuŋgu si dii-mei. Ūga umaŋ ka hā-ba baa-yo ba ko-yo, sūlma haraa kutienjo-na; bōlbōl uu naa baa hoŋ.»

(*Matie 26.26-30; Like 22.15-20; Kor. dīe. 11.23-25*)

²² Baŋ waa ta ba wuo niiwuoni-i, Yesu wuo ji bie *buruo, aa jaal Diilonjo-i aa būlnu-yuo hā-ba aa cira: «Hūyāaŋ, mi kūōma yaa daama.» ²³ Ku huonjgu-na, u bie duvēŋo ciinj-na aa jaal Diilonjo-i aa hā-ba baa-yo ba nyonj hiere. ²⁴ Baŋ juo nyonj tī, wuo cira: «Mi tām̄ma yaa-i; tobisīfelenninj-tām̄ma yaa-i. Ma ka kūnna nuōmba bōi maa-na.» ²⁵ Aa cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Ni *Diilonj-nelleŋ sī, mi sie tiraa nyonj duvēŋo.» ²⁶ Ku huonjgu-na, baa hāl neini gbelleŋ Diilonjo-i aa sire ta kā *Olivi-tibinni-tānuŋgu-na.

Yesu gboya Pier wuo u ka cīina-yuo

(*Matie 26.31-35; Like 22.31-34; Nsāa 13.36-38*)

²⁷ Yesubaa-baŋ kãa *Olivi-tibinni-tãnuŋgu-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Ma nyegãaŋ Diiloŋ-nelma-na wuɔ: «*Mi ka ko ãncũinaŋo-i aa yaŋ tũlmba pisãllã.*»^{*}» Yesu wuɔ cira: «Terieŋgu faŋgu-na, namaa na ka nanna-miɛ hierɛ. ²⁸Ŋga da mi ji sire, mi ka kã ka cie-na *Galile-i-na.»

²⁹Pier wuɔ cira: «Banamba da ba fie nanna-niɛ, muɔ fuɔ mi cɛraa mi nanna-niɛ.»

³⁰Yesu wuɔ cira: «Pier, mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni, nyuŋgo daayo-na, isuɔduɔŋ daaku-na, kɔhɔldiɛlãŋo siɛ hi tir bu, ŋ ka cĩina-miɛ da i siɛi wuɔ naŋ sa suɔ-mi.»

³¹Pier wuɔ dii u naŋga-i dãamu-na wuɔ da ba fie'a ba ka ko-ba ba hãi-i-na, fuɔ cɛraa u cira u sa suɔ-yo. Banamba bi waŋ maaduɔma.

*Yesubaa-ba kãa Getisemane
(Matie 26.36-46; Like 22.39-46)*

³²Ku huɔŋgu-na, Yesubaa-ba sire kã terieŋgu nãngu-na ba bĩ-ku Getisemane. Baŋ kãa, Yesu wuɔ waŋ baa u *hãalãbiemba-i wuɔ: «Tĩɛnaanãŋ bande mi ka cãrã Diiloŋo-i aa jo.» ³³Uŋ'a u ta, wuɔ ta baa Pier, baa Sake a naara Nsãa. Baŋ kãŋ hũmelle-na, u holle doŋ ta di tie, korma ta ma da-yo. ³⁴Wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Mi huɔŋga si dii huɔŋga; tĩɛnaanãŋ bande na cie-mi. Baa na duɔfũŋ!»

³⁵Aa kã yaaŋ-na cɛlle ka dũuna tuɔ cãrã Diiloŋo-i wuɔ duɔ siɛ u baa yaŋ yaahuolo daayo haa-yuɔ. ³⁶Uŋ waŋ mamaŋ ma yaa daama, u ciɛra: «Baba, wei ma si dii mamaŋ gbãa yar-ni cemma, jande maaya yaahuolo daayo-i muɔ-na; ŋga baa fer-muɔ, ce-ma niŋ taaraŋ ma ce dumaa.»

³⁷Ku huɔŋgu-na, wuɔ sire duɔ ji ne Pierbaa-ba-i; a jo ji da ba kuraa duɔfũŋ. Wuɔ cira: «Simɔ, ŋ duɔfũŋ wei? Halle ŋ saa gbãa tĩɛna da huɔŋgu cɛlle, ŋ yaŋ duɔfũmmu nuɔl-ni. ³⁸Baa na duɔfũŋ, taa na cãrã Diiloŋo-i wei ma baa gbãa

* 14:27 Sakari (Zacharie) 13.7

tāal-na dii-na kuubabalaanɔu cemma-na. Ānfafamma cemmaŋ-maama dii nelbiloŋo huoŋga-na, ŋga ku fɔŋgũo yaa si dii-yuo.»³⁹ Uŋ waan mafamma-i, wuo tiraa bir ta ka cārã Diiloŋo-i baa nelduoŋ daama yaa-i.

⁴⁰ Uŋ kaa cārã tĩ aa bir jo hāalābiemba wulaa, wuo jo ji da duofūmmu yirii-ba. Ba saa suɔ baŋ ka waŋ mamaŋ baa-yo. ⁴¹ Wuo tiraa bir ta. Uŋ kaa bir tuo jo sieliŋ-jomma-i, wuo jo ji gbē-ba wuo: «Na saa duofūŋ ye dumaa wei? Ku hii. Ba ka hã āmbabalmanciraamba baa *Moloŋ-Bieŋo-i. ⁴² Siireŋ i ta, umaŋ ka hã-ba baa-mi u'i juoŋ daayo.»

Yesu belma hii

(Matie 26.47-56; Like 22.47-53; Nsãa 18.3-12)

⁴³ Nelma saa ji tĩ Yesu nunɔu-na, ba'a ba ne da *Yuda juo ji tuo yiera baa nelpūŋgu nanɔu u huoŋgu-na. Yuda nunɔu waa baa u *hāalābieŋ cīncieluo ba hã baamba-i. Bamaŋ waa baa-yo, banamba waa baa jigāmmu, banamba bōeŋa. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pigāataamba-i, a naara nelle bīncuɔmba yaa naa puɔraa-ba.

⁴⁴ A ne da baŋ'a ba jo, Yuda gbuɔya-bei wuo: «Da mi ka pūrã umaŋ jaal-o, u yaa-i, na bel-o fafamma na kã baa-yo.» ⁴⁵ Baŋ juo ji hi, wuo piɛ Yesu caaŋ-nu aa naa cira: «Hāalātie» aa pūrã-yuo jaal-o. ⁴⁶ Bamaŋ waa u huoŋgu-na baa bi pāŋ piɛ bel Yesu-i. ⁴⁷ Hāalābiloŋo naŋ wuo pāŋ fa u jigāŋga-i hiel-ka a jafūŋ *Diilojigāntaamba yuntieŋo maacembiloŋo tūŋgu-i a yer-ku. ⁴⁸ Yesu wuo cira: «Na hilaa baa jigāmmu baa bōeŋa da na ji bel-mi ŋaa cuoyuo muo. ⁴⁹ Ma sī i da i-naa yinni maŋ joŋ *Diilodubuɔ-i-na ke? Mi kã mi waŋ Diiloŋ-nelma-i mi pigāaŋ nuɔmba-i kusuoŋ-nu'i. Bige-i ciɛ na saa siɛ bel-mi? ŋga mamaŋ nyegāaŋ Diiloŋ-nelma-na, ma saaya ma ce ku'i ciɛ.» ⁵⁰ Hāalābiemba gbar hiere aa yaŋ-yo.

⁵¹ Baŋ bilaa Yesu-i ta ba kã baa-yo, naacombiloŋo naŋo cu ba huoŋ-nu. Naacombiloŋo faŋ wuɔ naaŋ kompaŋga yoŋ u kũoma-na. Bamaŋ bilaa Yesu-i, baa kã nii-yuɔ da ba bel-o. ⁵² Wuɔ nanna kompaŋga-i hã-ba aa gbar tãmporuoŋgu.

Ba kãa baa Yesu-i Yuifu ba nellentaamba wulaa

(Matie 26.57-68; Like 22.54-55,63-71; Nsãa 18.13-14,19-24)

⁵³ Baŋ bilaa Yesu-i, baa kã baa-yo *Diilojigãntaamba yuntieŋo ciiŋgu-na. *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, baa nelle bĩncuɔmba-i, a naara *ãnjĩnamma pigãataamba-i, baa jãnu ba-naa terieŋgu-na. ⁵⁴ A ne da baŋ taa ba kã baa Yesu-i, Pier wuɔ yaŋ ba maa aa suɔ cu ba huoŋ-nu kã ka suur baa-ba Diilojigãntaamba yuntieŋo ciiŋgu-na. Uŋ suurii, wuɔ kã ka tuɔ yiraŋ dãamu baa bamaŋ nieyaŋ dumelle-i. ⁵⁵ Diilojigãntaamba yuntaamba-i a naara *nellentaamba-i, baa ta ba taara ãntãalãmma da ba haa Yesu-i-na da ba gbãa ko-yo, ŋga ma saa dɔl-ba. ⁵⁶ Nuɔmba boi taa ba kar coima-i ba haa-yuɔ, ŋga ba nelma taa ma hel ma-naa honniŋ. ⁵⁷ Banaŋ baa sire baa coiŋ daama-i ta ba piiye wuɔ: ⁵⁸ «I nuɔ u ciera wuɔ: «Nelbiliemaŋ maa *Diilodubuɔ maŋ daayo-i, mi ka muonu-yuɔ aa ma uufelɛŋo yinni siei hɔlma-na; ufaŋo sie waa nelbilieŋ uumaŋo.»» ⁵⁹ Halle baŋ fie waŋ mafamma-i, ma saa ce kuuduɔŋgu. ⁶⁰ Diilojigãntaamba yuntieŋ wuɔ sire yiera nuɔmba-na aa naa cira: «Naacolŋ nuɔ, baŋ cãl-niŋ naŋ'a nie?» ⁶¹ Yesu saa seŋ sũnuŋgu yuɔ. Wuɔ cira: «Diiloŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saŋ *Koŋkortieŋo maŋ, u yaa nuɔŋo-i wei? Iŋ tuɔlnuŋ Diiloŋo maŋ, fuɔ bieŋo'i nuɔŋo-i wei?»

⁶² Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.» Aa naa cira: «Yiŋgu dii baa yiŋgu na ka da *Moloŋ-Bieŋo tĩenaana Itieŋo caaŋgu-na. Na ka da u hilaa dɔrɔ-i-na duherru suuye-yuɔ u tuɔ jo.»

⁶³ Uŋ waŋ mafamma-i, Diilojigãntaamba yuntieŋo huɔŋ

kaa pãñ du; wuɔ fa fuɔ fereŋ jongorbaa-ba-i taalnu-bei aa naa cira: «Ii si dii die ka tiraa yuu moloŋo! ⁶⁴ Uŋ tuoraaya Diiloŋo-i namaa na'a nie?» Baa sire hiere wuɔ u cālāa, kere u saa baa kuliŋgu. ⁶⁵ Banamba pãñ ta ba tu taalni yuɔ, aa naa vaa u yufieŋa-i aa ta ba dudul-o. Da ba dudul-o, ba yuu-yo wuɔ: «Ŋ suyaa umaŋ muyaa-ni wei? Bĩ kutieŋo yerre-i i ne!» Bamaŋ naa nieyaŋ dumelle-i, baa bel-o ta ba caa u tũnni-i.

Pier cĩinaana Yesu-i

(Matie 26.69-75; Like 22.56-62; Nsāa 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Baŋ taa ba ce Yesu-i kpãncɔlgũɔ faŋo-i, Pier waa yogo hĩema-na† dumelleŋ-huɔŋga-na. *Diilojigãntaamba yuntieŋo maacembiloŋo‡ naŋo jo ⁶⁷ ji da u yiraan dāamu-i. Wuɔ ne-yo da kelkelkel aa cira: «Ma sĩ nuɔ ŋ waa baa Nasaretitaan Yesu-i ke?»

⁶⁸ Pier wuɔ cira: «Cieŋ nuɔ, mei saa suɔ ŋ nelma yaanŋa-i; ŋ taara ŋ waŋ wuɔ nie?» Uŋ waan mafamma-i, wuɔ pãñ hel ka yiera fondumelle-na. [Kòhòldiēlāŋ wuɔ doŋ tuɔ bu.]

⁶⁹ Uŋ kãa ka yiera fondumelle-na, maacembiloŋ daayo daa-yo. Wuɔ tuɔ piiye baa bamaŋ waa dumelle-na wuɔ: «Unaŋo yaa yieraaya daayo-i.» ⁷⁰ Pier wuɔ tiraa ju-ma wuɔ coima. Cēlle, bamaŋ waa, baa gbē-yo wuɔ: «Ma sĩ Galileyieŋ nuɔ ke? Ŋ ju-ma gbāŋgbāŋ, unano'i nuɔŋo-i.»

⁷¹ Pier wuɔ cira: «Muɔ baa Diiloŋo mi sa suɔ naacolŋ daayo-i! Aa da kuɔ mi karaa coima, Diiloŋo baa yaŋ-mi!» ⁷² Uŋ taa u waŋ mafamma-i huɔŋgu maŋ nuɔ-i, kòhòldiēlāŋ wuɔ doŋ tuɔ bu hāalīŋ-bumma-i. Yesuŋ ŋa naa waŋ mamaŋ baa-yo wuɔ: «Kòhòldiēlāŋo sie hi tir bu,

---

† 14:66 Ba waa baa Yesu-i sãŋkãnsò-dɔrɔ. ‡ 14:66 Maacembiloŋ daayo waa ciciēŋo a saanu baa mamaŋ nyegãan girekimma-na.

ŋ ka cīna-mie da i siei wuɔ naŋ sa suɔ-mi» nelma famma pãŋ tĩenu-yuɔ. Wuɔ pãŋ naŋ yuŋgu tuɔ kaal.

15

Ba kãa baa Yesu-i Pilati wulaa
(*Matie 27.1-2,11-14; Like 23.1-5; Nsãa 18.28-38*)

¹ Ku cuo kaala-i-na, *Diiløjigãntaamba yuntaamba naar tigiin ba-naa, baa nelle bĩncuɔmba-i, a naara *ãnjĩnamma pigãataamba-i. Kuu dii ŋaa *Yuifu ba *nellentaamba yaa naa naaraa tigiin ba-naa, a da ba-naa, aa bel Yesu-i vaa-yo kã baa-yo ka hã *Pilati-i baa-yo. ² Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Yuifu ba nellentienjo yaa nuɔŋo-i wei?»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.» ³ Diiløjigãntaamba yuntaamba doŋ ta ba cãl-o baa nelma boi.

⁴ Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Baŋ cãl-nin balbalbal naŋ'a nie?» ⁵ Yesu saa ji seŋ sũnuŋgu yuɔ. Kuɔ bir yaŋ aa cu Pilati huɔŋga-i.

Pilati hãa-ba Yesu-i wuɔ ba ka ko-yo
(*Matie 27.15-26; Like 23.13-25; Nsãa 18.39-19.16*)

⁶ Belle belle, *korsĩnni tĩmmaŋ-ponsaŋ da kuɔ hi, *Pilati nanna kasobilonjo diei. Nuɔmba yaa pigãaŋ ba yufellen-nolŋo u nanna-yuɔ. ⁷ Naacolŋo naŋo waa kaso-i-na, ba taa ba bĩ-yo Barabasi. U waa baa bubɔlaamba namba. Ijieni naŋ nie cie nelle-na bafamba hi ko nelienjo, baa bel-ba ka suuye-bei. ⁸ Nuɔmba sire kã Pilati wulaa dii u cĩŋgu-na ka ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u hã-ba kasobilonjo-i ŋaa uŋ jo u hã-ba duma koko. ⁹ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na taara mi nanna *Yuifu ba nellentienjo yaa wei?» ¹⁰ Fuɔ fere wuɔ suyaa wuɔ nenemuŋgu'i cie *Diiløjigãntaamba yuntaamba bel Yesu-i ka hã-yo. ¹¹ Pilatiŋ yuu dumaŋona, Diiløjigãntaamba yuntaamba gbo nuɔmba-i wuɔ ba cira u nanna Barabasi. ¹² Pilati wuɔ tiraa yuu nuɔmba-i

wuɔ: «Na'a mi ce naŋ bĩŋ umaŋ Yuifu ba nellentienjo-i niɛ?»

¹³ Baa kaasĩŋ hiere wuɔ: «Gbu-yo *daaŋ-nu!»

¹⁴ Pilati wuɔ yuu-ba wuɔ: «U guɔlaaya bige-i?»

Baa migãaŋ ta ba kaasĩŋ bõmbõŋ wuɔ: «Gbu-yo *daaŋ-nu! Gbu-yo daaŋ-nu!» ¹⁵ Pilati wuɔ hiel Barabasi-i kaso-i-na duɔ fɛ ba hõmmu-i aa naa ce ba muo Yesu-i da dei aa suɔ hã-ba baa-yo wuɔ ba ka gbu-yo daaŋgu-na.

*Sorosibaa-baŋ ciɛ karaaŋgu maŋ baa Yesu-i
(Matie 27.27-31; Nsãa 19.2-3)*

¹⁶ *Pilatiŋ hãa-ba Yesu-i, sorosibaa baa hũu-yo suur baa-yo cĩiŋ-huɔŋga-na aa naa bĩ ba nabaamba jo hiere.

¹⁷ Baŋ juɔ, baa biɛ joŋgorbuɔ naŋo dii hã-yo. Joŋgoruo faŋo waa dãa-wuɔŋo, aa naa ce huɔni sũ nyantuoluo dii u yuŋgu-na. ¹⁸ Baŋ ciɛ mafamma-i, baa ta ba nyɛ-yo aa cira ba jaal-o. Umaŋ duɔ puur wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni!» ¹⁹ Aa ta ba muo u yuŋgu-i baa gboruɔŋgu aa ta ba tu taalni yuɔ, aa naa ta ba cor ba dũuna u yaaŋga-na. ²⁰ Baŋ juɔ nyɛ-yo ye huɔŋgu maŋ nuɔ-i, baa hiel ba joŋgorbuɔ-i u nuɔŋgu-na aa bir dii fuɔ ferɛŋ bĩmbĩnni-i hã-yo aa hel baa-yo da ba ka gbu-yo *daaŋgu-na.

Yesu gbummaŋ-huɔŋgu hii

(Matie 27.32-44; Like 23.26-43; Nsãa 19.17-27)

²¹ Sorosibaa-baŋ hilaa baa Yesu-i ta ba kã da ba ka gbu-yo, baa suu baa Sireniyiɛŋo naŋo hilaa suɔŋ-nu tuɔ jo. Ba taa ba bĩ-yo Simɔ. U bɛmba waa ba hãi; ba taa ba bĩ unano-i Alesãndire aa bĩ unano-i Urufusi. Baŋ taa ba kã baa *daaŋgu maŋ da ba ka gbu Yesu-i, baa bel u yaa-i a haa-ku hã-yo. ²² Baŋ kãa baa Yesu-i terienŋu maŋ nuɔ-i, ba bĩ-ku Gɔlgota, ku yuŋgu yaa wuɔ yukoluɔŋ-terienŋu. ²³ Baŋ hii, baa guɔl *miir baa duvɛŋo a hã-yo wuɔ u nyɔŋ. Wuɔ yagar wuɔ u siɛ nyɔŋ. ²⁴ Baa gbu-yo daaŋgu-na aa

naa ful tierja a cal u jonjorbaa-ba-i. ²⁵ Baŋ gbuu Yesu-i huwngu maŋ nuo-i, bāaŋgu naa boŋ tī. ²⁶ Baŋ gbuu-yo yuŋgu maŋ nuo-i, baa nyegēŋ-ku jīna u yudoro-i-na wuo: «*Yuifu ba nellentieŋ.» ²⁷ Baa bi gbuu cuobaa-ba hāi baa-yo. Unajo-i u nadienja-na, unajo-i u nanyuwngu-na. [²⁸ Mamanj nyegāaŋ Diilonj-nelma-na wuo: «*Ba diyaa-yo baa nelbabalaamba**», ma'i saa ce daama-i wei?]

²⁹ Hūncortaamba ta ba misīrrā ba yunni-i aa ta ba tuora-yuo. Ba taa ba piiye wuo: «Hai daayo-i! Naŋ saa cira wuo naŋ ka muonu *Diilodubuo-i aa ma-yo yinni siei wei? ³⁰ Kor ŋ fere i ne! Hiire daangu-na i ne!» ³¹ *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa *ānjīnamma pi-gāataamba taa ba bi nyε-yo aa ta ba piiye baa ba-naa wuo: «U kuraa banamba-i, ŋga u yaa daayo u sie gbāa kor u fere. ³² Da kuo u yaa-i *Korjortieŋo-i Diilonj uŋ saan-yo, da kuo u yaa-i *Isirahel-baamba nellentieŋo-i, u hiire fiefie daangu-na i ne, ku yaa i ka hūu u maama-i.» Baŋ ŋa naŋ gbuu bamanj baa-yo, baa kā ba ta ba tuora-yuo hiere.

Yesu kuliingu-i

(Matie 27.45-56; Like 23.44-49; Nsāa 19.28-30)

³³ Bāaŋguŋ juo hi yuhuŋga-i, ba'a ba ne da terieŋgu cuure hiere. Ku tīyāa dumei fuo bāaŋgu ji tereŋ. ³⁴ Kuŋ juo tereŋ, Yesu wuo kaasīŋ da gbagaga wuo: «*Eloyi, Eloyi, lama sabatani?*» Ku yuŋgu yaa wuo: Diilo, Diilo, bige-i cie ŋ nanna-mie? ³⁵ Bamanj waa, bananj baa ta ba piiye wuo: «Nieŋ, u bī *Eli.» ³⁶ Unanj wuo gbar kā ka nyie kānsarma namma-i niisaarniŋ aa to-ma gboruonj-nu a hā-yo wuo u mōsūnya hiŋ, aa naa cira: «Yaan mi hā u mōsūnya, aa i ne si Eli ka jo ji har-o *daangu-na.» ³⁷ Yesu wuo tiraa kaasīŋ da gbagaga, aa bi pāŋ hūu u fere.

---

* 15:28 Isayi (Ésaie) 53.12

³⁸ Kompaŋga maŋ naa karaanu *Diilodubuo-i, kaa pãŋ taalnu somma hãi; a doŋ dɔrɔ-i-na ji hel cicaara-i-na. ³⁹ Sorosi ba yuntieŋo naŋo waa yiera Yesu caaŋgu-na. Uŋ juɔ da u kuu kuliŋ daaku-i, wuo cira: «Naacolŋ daayo waa Diiloŋ-Bieŋo kelkel.»

⁴⁰ Caamba namba bi waa yiera yargaa ta ba fara ba ne. Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na u waa baa-ba baa u duoŋo-i Sake bisãlãaŋo-i ba nyu-i†. A naara Salome bi waa. ⁴¹ Ba yaa naa cuu Yesu huoŋ-nu ta ba kãyã-yuo uŋ waa *Galile-i-na. Caamba namba naa bi nyaa u huoŋ-nu jo *Yerusalemu-i-na. Caamba faŋ baa ciinu.

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Like 23.50-56; Nsãa 19.38-42)

⁴² Yesuŋ hũyãa u fere huoŋgu maŋ nuɔ-i, bãaŋgu naa ta ku kã suurma-na. Aa ba *yitiẽnaŋgu waa ŋaa bisĩŋ ku temma, a ce dumaŋo-na ba waa gbagbarramma-na. ⁴³ Naacolŋo naŋ wuo doŋ holle kã *Pilati wulaa ka cãrã kuloŋo-i. Ba taa ba bĩ-yo Yosefu, u taa u hel Arimate. U waa nelbuɔ *Yuifu ba *nellentaamba hɔlma-na. U taa u niya *Diiloŋ-bãaŋgu domma-i. ⁴⁴ Pilatiŋ nuɔ wuo Yesu kuu, kuɔ ce-yo gberɛ. Fuɔ wulaa u kuu donduo. Wuo ce ba bĩ sorosi ba yuntieŋo-i a ji yuu-yo da kuɔ u kuu yiinaa. ⁴⁵ Sorosi ba yuntieŋ wuo suur ma yaaŋga-na a waŋ-ma baa-yo. Wuo suo hã Yosefu-i hũmelle-i wuo u ka har-o. ⁴⁶ Yosefu wuo kã ka sãa kompaŋga-i aa kã ka har-o *daaŋgu-na a fiŋya-yuo aa kã baa-yo ka fuure-yuo cĩncorre nande-na baa naa hiŋ-de tãmpẽlleŋ.

Baŋ kaa nanna tĩ, wuo bũmal tãmpẽlle nande-i a suuye cĩncorre nuŋgu-i. ⁴⁷ Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na

---

† 15:40 Ku birii a saanu baa cerma. Ma nyegãaŋ girekimma-na wuo: Sake bisãlãaŋo-i baa Yose ba nyu-i.

baa u duoŋo-i Yose ba nyu-i, baa yiera ne baŋ gaala Yesu-i kusuɔŋ-nu.

16

Yesu siire hel kuomba hɔlma-na

(Matie 28.1-8; Like 24.1-12; Nsãa 20.1-10)

¹*Yitienanŋuŋ juɔ cor, Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na, baa u duoŋo-i Sake ba nyu-i, a naara Salome-i, baa sãa natikolo wuɔ ba ka künna Yesu-i-na. ²Ku cuo kaala-i-na*, baa naar biɛ hümelle-i ta ba kã cĩncorre-na. ³Baŋ kãŋ, baa ta ba piiye wuɔ: «I kaa da hai u bũmal tãmpɛlle-i halaŋ-de cĩncorre nuŋgu-na hã-ye?»

⁴Baŋ kaa piɛ, baa fara da tãmpɛlle bũmalãa halaŋ. A ne da di maama saa naa fa baa bɔbɔima-i. ⁵Baa kã ka suur cĩncorre-na. Ba'a ba ne da naacoloŋo naŋo tĩenaana ba nadieyanga-na baa jonŋorpilaŋo. Korma pãŋ ta ma da-ba. ⁶Naacoloŋ daa wuɔ tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Baa na yaŋ korma da-na, mi suyaa miɛ baŋ gbuu Nasaretitaŋ Yesu maŋ *daanŋu-na ko-yo, na taara u yaa-i. Uu si dii bande-i-na, u siire hel kuomba hɔlma-na. Niɛŋ, baa naa galla-yuɔ bande yaa nuɔ-i. ⁷Kãaŋ na ka tũnu u *hãalãbiemba-i baa Pier, wuɔ u taa duɔ ka cie-na *Galile; na ka da-yo kusuɔŋ-nu'i ŋaa uŋ ŋa naa waŋ-ma baa-na dumaa.» ⁸Caŋ daaba kũɔma gbuu ta ma nyɛŋ; baa hel baa gbaruŋgu ta. Baŋ taa dumaanŋo-na, ba saa ka gbãa waŋ wɛima baa moloŋo korma nammu-na.

Yesu caraaya Maari-i

(Matie 28.9-10; Nsãa 20.11-18)

[⁹ Yesuŋ naaraa sire jumaansi cucuuyunŋu-na, u caraaya Magidalataŋ Maari yaa igɛna. Wuɔ duɔnya *jĩnabaa niehãi fuɔ-i-na. ¹⁰ U yaa kãa ka tũnu Yesu wuɔrataamba-i. U kãa ka da-ba kuliŋ-kaaluŋgu-na yogo.

* 16:2 Ku cuo kaala waa jumaansi.

¹¹ Wuɔ cira: «Yesu siire, mi daa-yo nuɔ baa mi yufelle!» U wuɔrataamba saa hūu-ma wuɔ ninsorjo.

Yesu caraaya u hāalābiemba-i

(Matie 28.16-20; Like 24.13-49; Nsāa 20.19-23)

¹² Ku huonɔŋu-na, Yesu *hāalābiemba hāi baamba namba ji ta ba kā neyelle nande-na; Yesu wuɔ bir u deŋ birma carra-bei. ¹³ Hāalābieŋ daaba bir ka waŋ-ma baa ba nabaamba-i. Ba saa tiraa hūu bafamba maama-i.

¹⁴ Kufanɔŋu curaa, Yesu fuɔ fere wuɔ yaŋ u hāalābiemba maŋ tīyāa cīncieluo baa u diei wuonjo-i ba tīena ta ba wuo niwuoni aa u carra-bei tuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Bige-i cie miŋ siire ba da-mi aa jo ji waŋ-ma baa-na na saa hūu-ma?» ¹⁵ Aa naa cira: «Kāaŋ nileiŋa-na hiere na ka waŋ *Neldədɔlma-i baa nuɔmba-i hiere. ¹⁶ Umaŋ duɔ hūu-ma aa *batisen, u kuraa. Ŋga umaŋ duɔ saa hūu-ma, kutieŋo ka caa. ¹⁷ Bamaŋ da ba hūu-ma, baŋ ka ta ba suɔ-ba dumaa ku yaa daaku: Ba ka ta ba gbuuse-mie aa ta ba donya *jīnabaa-ba-i, ba ka ta ba piye nelfelemma-na; ¹⁸ da ba fie bel jīeŋo-i, u sie gbāa ce-ba bīŋkūŋgu, aa da ba fie nyonɔ puɔsɔnɔ-i, u sie gbāa ce-ba weima. Ba ka ta ba haa ba nammu-i jaamba-na aa ta ba cārā Diilonjo-i ba sire-bei.»

Yesu tamma-i duɔ kā dɔrɔ-i-na

(Like 24.50-53; Pɔpuɔr. 1.9-11)

¹⁹ Itieŋo-i Yesuŋ juɔ piye baa-ba tī, wuɔ nyugūŋ ka tīena Diilonjo caaŋ-nu. ²⁰ Uŋ taa dumaŋo-na, u *hāalābiemba ta ka ta ba wuɔra terni-na hiere ba waŋ *Neldədɔlma-i. Itieŋ wuɔ tuɔ kāyā-bei ba maacemma-na aa bi tuɔ kāyā-bei ba ta ba ce gbere-weima ba pigāaŋ nuɔmba-i ba da ba suɔ wuɔ baŋ waŋ mamaŋ ninsorjo.]

Diilon-nelma Tobis̄felenni New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cerma

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22
